

Vijf
jaar

FAHM
INSTITUUT

Colofon

Het Fahm Instituut vijfjarenboek is een uitgave van Stichting Fahm Instituut.

Aan deze uitgave hebben meegewerkt:

Anne Dijk, Arnold Yasin Mol, Berna Toprak, Esther van Pelt, Kamel Essabane, Kelly Tji, Lennart Proot, Pé Mullenders, Sanne Tji en diverse cursisten.

Ontwerp: Kelly Tji

Redactie: Esther van Pelt

Hoofdredactie: Anne Dijk

Deze uitgave betreft een vrije uitgave. Delen en doorsturen wordt gewaardeerd, maar mag alleen in volledigheid geschieden. Losse delen knippen en zonder nadrukkelijke toestemming van Fahm Instituut of buiten de context van deze uitgave verder verspreiden, is niet toegestaan.

Copyright komt ten alle tijden toe aan Stichting Fahm Instituut.

Inhoudsopgave

INTERVIEWS

Anne Dijk	12
Kamel Essabane	22
Sanne Tji	44
Arnold Yasin Mol	56
Esther van Pelt	76
Lennart Mukhtar Proot	82
Berna Toprak	84

ARTIKELLEN

Islamitische Bevrijdingstheologie	18
<i>Kamel Essabane</i>	
Filosofie als vriendin	27
<i>Hanan Whass</i>	
Fatima bint Abbaas	36
<i>Pi Malleenders</i>	
Soera Al-Qadr uitgelegd	39
<i>Arnold Yasin Mol</i>	
Mensenrechten	59
<i>Arnold Yasin Mol</i>	
Vertaling Convenanten	68
<i>Anne Dijk</i>	

FAHM INSTITUUT

Woord van de voorzitter	4
Bestuur	5
Team	6
Missie	7
Facts & Figures	11
Samenwerkingen	64
Jaarrekening 2017-2018	78
Vrijwilligers	80

CURSUSSEN

Islamitische Filosofie	24
Online Filosofie	31
Arabisch	32
Islamitisch Feminisme?/!	34
Koranwetenschappen	38
Ramadan programma	43
Mindful Moslim	46
Mindful de Ramadan in	48
Gast sprekers	51
Adam of Aap?	54
Argumenten tegen	
Extremisme	58
Hayy ibn Yaqdhan	66
Rumi Reeks	74

RECENTE ONTWIKKELING & TOEKOMST

Fahmily Meet up	88
Fitr Feest	89
Toekomstvisie	90
Dank	93

Woord van de voorzitter

Het allerlastigste is de eerste woorden te vinden voor iets wat nooit heel bewust met een vastomlijnd doel ontwikkeld is. Fahm Instituut is niet opgericht, maar ontstaan. Het begon met vragen die veelvuldig gesteld werden. Projecten, lezingen en cursussen die ons gevraagd werden vorm te geven. Daar moest een organisatorische vorm omheen.

En die vorm moest gevonden worden. Vragen en bijbehorende antwoorden werden uitgewerkt, ideeën kregen steeds meer vorm en wijzelf vonden het steeds leuker om te doen. Onze docenten hebben een academische achtergrond en de meesten van ons zaten liever met onze neuzen in de boeken, dan dat we voor een groep stonden te praten. Onze passie voor het beschikbaar maken van die kennis voor een breder publiek verbindt ons en spoort onszelf, maar ook elkaar aan, om toch deze cursussen en lezingen te blijven ontwikkelen en doceren.

Wij vonden dat er ruimte moest zijn voor een aantal belangrijke zaken: een plek waar mensen vrijuit vragen kunnen stellen, waar aandacht en tijd is voor verdieping, een “verkeerde” vraag niet tot verkettering leidt, waar iedereen op gelijkwaardige manier en in eenzelfde ruimte in direct contact met de docent staat en bovenal: waar diversiteit van meningen, maar met onderbouwde bronnen, de minimale norm is. Die ruimte was er niet vanzelfsprekend, maar die organiseerden we zelf. In het begin in kleine klasjes van soms slechts 10 cursisten, tot volgeboekte cursussen en toch een grotere ruimte moeten zoeken. Cursus na cursus gaven wij vanuit inhoud vorm. Zonder een doelstelling, behalve dat de inhoud van goede kwaliteit moet zijn en iedereen die het onderwerp interessant vindt, zich welkom mag voelen. Met volle aandacht de ene cursus na de andere ontwikkelen, zonder tijd te nemen even stil te staan. Dan is het heel bijzonder om na 5 jaar terug te mogen en kunnen kijken. Het is voor mij als voorzitter dan ook overweldigend en ik ervaar een niet te bevatten dankbaarheid dat we vanuit die kleine veilige setting uitgegroeid zijn tot een kennisinstituut, welke ondertussen meer dan 1000 mensen op een manier heeft mogen doceren of trainen met kennis en *~in sha Allah~* met dieper begrip (*fahm*).

Cursussen werden uitgebreid of juist afgeslankt. Ideeën werkten, of soms helemaal niet. Energie in overvloed, of soms trekken tot we er bijna bij neer vielen. Van teamwisselingen en uitbreidingen tot organisatorische professionalisering. Het is dan ook met voorzichtige trots dat we de lezer graag meenemen in deze ontwikkelingen. Ook durven we na 5 jaar hardop te dromen, nu we dan toch groeien, waar we graag samen met jullie naartoe zouden werken. Ben je ook benieuwd wat dat is? Lees dan door tot het einde van het boek.

Bestuur

Fahm Instituut is in 2014 door Anne Dijk opgericht. Een aantal jaar bouwde ze aan de basis van het kennisinstituut, zette de cursustak op en adviseerde in diverse projecten. Kamel Essabane en Arnold Yasin Mol zijn docenten van het eerste uur en zijn nauw betrokken bij de ontwikkeling van de Stichting. In 2017 werd de Stichting opgericht met een uitvoerend bestuur; Anne Dijk in de rol van voorzitter, Arnold Yasin Mol als secretaris en Esther van Pelt als penningmeester. Sinds maart 2019 heeft Lennart Mukhtar Proot het stokje overgenomen als secretaris. Regelmatig komt het bestuur samen om uitvoering te geven aan de plannen die het brede team gezamenlijk maakt. Het doel van het bestuur is Fahm instituut organisatorisch te ondersteunen, uit te bouwen en te bestendigen voor de toekomst.

Esther van Pelt is sinds 2017 penningmeester. Zij is de spin in het organisatorische en administratieve web. Haar expertise ligt op het gebied van taal en cultuur.

Arnold Yasin Mol was van 2017-Maart 2019 bestuurslid en is sinds 2014 vast teamlid en docent. Hij geeft de cursussen "Adam of Aap?", "Inleiding Koranwetenschappen" en "Argumenten tegen extremisme". Daarnaast geeft hij lezingen en publiceert hij regelmatig artikelen. Zijn expertise ligt o.a. op de gebieden tafsir en mensenrechten.

Anne Dijk is sinds 2017 voorzitter van Stichting Fahm Instituut. Tevens is ze docent van de cursus "Islamitisch Feminisme?/!" en geeft ze samen met andere docenten Islamitische Filosofie en Mindful Moslim. De expertise van Anne ligt op het gebied van Usul al-Fiqh, gender en autoriteit.

Lennart Mukhtar Proot is sinds Maart 2019 secretaris en geeft diverse lezingen. Zijn expertise ligt in Islam in de Moderne wereld, politiek en economie.

Team

Het team van Fahm Instituut is divers qua academische en culturele achtergronden. We vragen onze onderzoekers en docenten om onderbouwde visies, waarbij ook ruimte is voor minder populaire of onderbelichten meningen. Het team is geïnspireerd door belangrijke Islamitische kernwoorden: begrip, meerstemmigheid, betrokkenheid, onafhankelijkheid en toegankelijkheid. Docenten kunnen het dus grondig met elkaar oneens zijn, maar respect en onderbouwing van argumenten is wat ons verbindt. We zijn ervan overtuigd dat de Islam méér is dan een persoonlijke beleving. Voor ons is de Islam ook relevant voor andere domeinen van het bestaan. De veelzijdige Islamitische traditie vormt en informeert onze blik op de wereld, hoe wij met God, de natuur, onszelf en elkaar omgaan. Vanuit de rijkheid en wijsheid die de Islam ons biedt, willen wij bijdragen aan goed onderbouwde en ethische meningsvorming over de Islamitische traditie en over hedendaagse thema's.

Missie

Wat is Fahm Instituut?

Fahm Instituut is een kennis- en cultuurinstituut met een holistische benadering van traditionele en academische kennis van en over Islam. Deze benaderingen hebben verschillende methodologieën ontwikkeld met hetzelfde doel: middelen tot verdiepende kennis van de rijke Islamitische traditie.

De Nederlandse moslimgemeenschap komt in aanraking met een uiteenlopend aanbod van Islamitische educatie. Daarbij is er niet altijd ruimte voor diversiteit, verdieping of reflectie. Ook wordt weinig aandacht ervaren voor onderwerpen in relatie tot de hedendaagse Nederlandse context. Tegelijkertijd zijn in onze maatschappij moslims en Islam veelbesproken onderwerpen. Deze maatschappelijke discussie kenmerkt zich door een eenzijdige benadering van Islam, een gebrek aan kennis en een veelheid aan misverstanden en desinformatie. Dit heeft bij veel mensen tot een versplinterde identiteit geleid waarbij de rijke geschiedenis van de Islam lijkt te zijn vergeten.

Fahm Instituut wil verdiepende informatie beschikbaar maken voor een breed publiek. Vanuit een brede middenpositie willen wij een veilige ruimte bieden voor inspiratie, het opdoen van kennis en bezinning. Als organisatie hanteren wij de volgende kernwoorden:

Begrip Voor ons begint alles met het kunnen begrijpen. Door het verbreden en het in context plaatsen van kennis verkrijgt je dieper inzicht. Het Arabische woord 'Fahm' betekent begrip, en dat is waar wij voor staan. Ons streven is om complexe informatie beschikbaar, inzichtelijk en overzichtelijk te maken. "Als je het niet toegankelijk kunt uitleggen, heb je het niet goed genoeg begrepen." (Einstein).

Meerstemmig Fahm instituut geeft ruimte aan de diversiteit van mensen, stemmen en benaderingen die de Islamitische traditie rijk is. Zowel moderne als traditionele zienswijzen komen aan bod, met respect voor vrijheid van meningsuiting en ruimte voor onderbouwde kritiek. Door die meerstemmigheid hopen we een veilige ruimte te bieden voor persoonlijke identiteits- en meningsvorming. Doordat wij niet gebonden zijn aan een specifieke culturele traditie en meerstemmigheid in al haar facetten belangrijk vinden, hechten we er ook waarde aan om (de ontwikkeling van) diverse culturen voor het voetlicht te brengen.

Betrokken Dit instituut is voortgekomen vanuit de overtuiging dat wij 1. door het bieden van een "basis van begrip", middels kennis, de bestaande verdeeldheid kunnen verbinden

en 2. vanuit onze traditie en onze waarden kunnen bijdragen aan de huidige superdiverse samenleving. Samenwerking op basis van gedeelde waarden juichen wij dan ook toe.

Onafhankelijk Fahm Instituut heeft nog nooit subsidie ontvangen. Dit maakt ons financieel, en daarmee ook intellectueel, onafhankelijk. Ons team bestaat uit **vrijwilligers** die zich inzetten vanuit betrokkenheid bij de samenleving en uit dankbaarheid voor de Barmhartige. Donateurs die aan de doelen van Fahm willen bijdragen, zijn van harte welkom **te doneren**. De kosten voor de activiteiten worden gebaseerd op de onkosten die gepaard gaan met de organisatie van de cursus en de stichting. Wij werken kostendekkend en hebben geen winstoogmerk.

Toegankelijk Aanspreekbaar, open. Wij vinden het belangrijk dat onze activiteiten voor iedereen te begrijpen en bereikbaar zijn. Dit houdt bijvoorbeeld in dat wij rekening houden met taalgebruik, bijvoorbeeld door uitleg van Arabische termen, maar ook het feit dat iedereen welkom is, ongeacht achtergrond, overtuiging, leeftijd of geslacht. Toegankelijkheid betekent ook dat de kosten geen drempel mogen vormen voor deelname aan onze activiteiten. Is dit wel het geval? Schroom niet ons te mailen, we hebben altijd een paar plekken gereserveerd voor minder draagkrachtigen.

Voor wie is Fahm Instituut?

Voor iedereen die geïnteresseerd is in onze onderwerpen en onze holistische benadering. Voor iedereen die meer wil weten over de Islamitische traditie. Voor iedereen die over bepaalde onderwerpen verdieping zoekt in teksten en informatie van geleerden. Voor iedereen die houdt van verhalen over de Islam.

Hoe werkt Fahm Instituut?

Doordat Fahm Instituut in het Nederlands en Engels doceert, kunnen wij een ideale brug vormen tussen wetenschappelijke en traditionele studies, zodat we deze beschikbaar kunnen maken voor een breder publiek. We werken bewust in een kleinschalige setting. Zo krijgen cursisten in onze bijeenkomsten de mogelijkheid om vragen te stellen en een mening te vormen over de grote maatschappelijke en menselijke vraagstukken die onze levens vandaag de dag bezighouden. Fahm Instituut streeft ernaar in zijn activiteiten recht te doen aan de pluriformiteit van de Islamitische traditie en deze te verbinden met hedendaagse vraagstukken en uitdagingen voor zelfbewuste en verbindende moslims in de superdiverse Nederlandse samenleving.

Dit doen wij vooral door het bieden van cursussen, workshops, lezingen, retraites, conferenties en publicaties. Onze benadering richt zich op:

Veilige sfeer Wij werken met relatief kleine groepen, zodat er ruimte is voor persoonlijke aandacht en het stellen van vragen.

Reflectief denken & Dialoog Deze worden in al onze activiteiten aangemoedigd.

Inspiratie Iemand inspireren betekent dat je een kritische reflectie in de ander aanwakkert, zodat diegene de kracht in zichzelf ontketent om een blijvend effect tot stand te brengen. Belerend is vooral iets wat je van buiten oplegt, waardoor de ander zich dat niet eigen maakt. Wij willen niet voorschrijvend zijn, maar inspirerend.

Holistisch, Multidisciplinair We zijn holistisch in onze basishouding en denken, waarbij we ervan overtuigd zijn dat de verschillende wetenschapsgebieden samen een completer beeld bieden en elkaar niet uitsluiten. Onderwerpen en thema's worden door ons altijd benaderd vanuit verschillende disciplines. Daarom werken wij bewust met een multidisciplinair team.

Transparant Wij streven optimale transparantie na in wie we zijn, wat we doen, waar we onze informatie vandaan halen, hoe wij onze activiteiten financieren en wat onze visie op en bijdrage aan de Nederlandse maatschappij is.

Doel van Fahm Instituut

Wanneer wij kunnen bijdragen aan meer gedegen kennis en goed onderbouwde ethische meningsvorming over de Islamitische traditie, hebben wij ons doel bereikt.

Fahm Instituut heeft (nog) geen eigen vaste locatie. Wij organiseren onze activiteiten door het hele land (vanaf 10 cursisten ook op verzoek en met de mogelijkheid tot privé-groepen).

Fahm Instituut heeft een ANBI status. Wilt u ons in onze misse ondersteunen?

Doneer dan aan
Stichting Fahm Instituut
KvK-nummer: 67501621
RSIN-nummer: 857032720
Rekeningnummer:
NL23 INGB 0007 6901 54

Of meld je aan als vrijwilliger!

Omdat
kennis tot
begrip leidt...

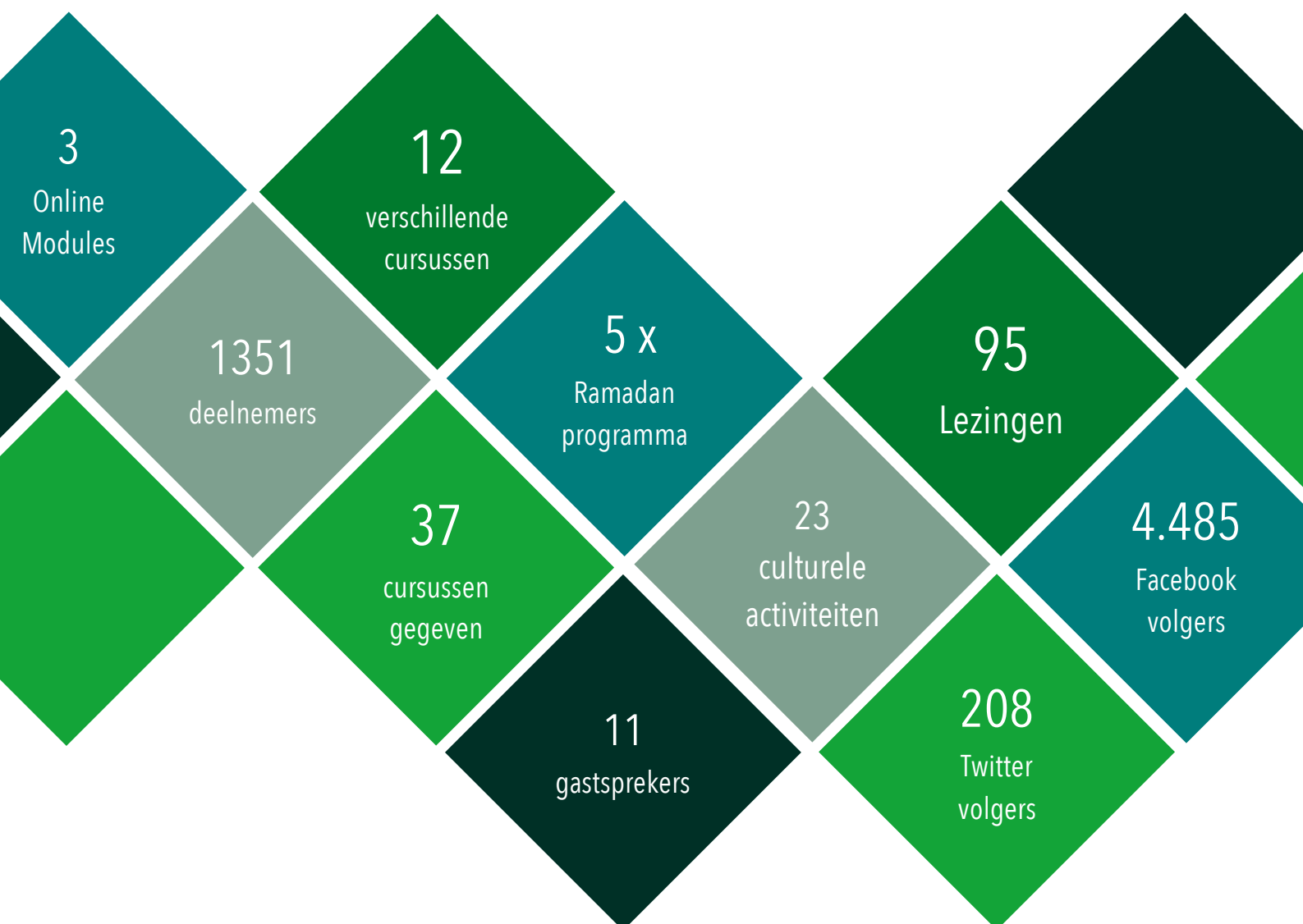
Facts and Figures

We zijn trots op de cijfers die aantonen wat we in 5 jaar hebben bereikt.
Maar nog het meest waarvoor ze staan; de verspreiding van kennis en begrip.

In vijf jaar tijd hebben we een uitgebreide cursustak kunnen ontwikkelen.
Hebben we mogen spreken voor groot, klein, divers, interessant en kritisch publiek.
Hebben we culturele activiteiten georganiseerd of daaraan deelgenomen.
Hebben we met inspirerende mensen en organisaties mogen samenwerken.

Hierdoor hebben we veel mensen kunnen bereiken.
Hebben we onze kennis kunnen delen.
Hebben we bij kunnen dragen aan begrip voor elkaar.

Dankbaar zijn wij.

“Omdat ik oprecht geloof dat er een veilige plek zoals Fahm Instituut moet zijn, waar allerlei mensen meer kennis kunnen opdoen, iedereen welkom is, en er ook echt de ruimte gevoeld wordt om (de soms moeilijke) vragen te stellen”.

Meer kennis én meer vrouwelijke stemmen nodig in het religieuze debat

Gedreven en geleerd. Anne Dijk, voorzitter van Fahm Instituut, is het beide. Haar honger naar kennis leidde ertoe dat ze zich universitair specialiseerde in het belangrijkste in haar leven: de islam. De kennis die ze opdeed – met name op het gebied van usul al-fiqh (islamitisch recht), vrouwelijk leiderschap, kennis en autoriteit – sterkte haar in het willen vergroten van het begrip van de islam. Daar ontbreekt het volgens de Utrechtse regelmatig aan in de debatten die worden gevoerd, niet in de minste plaats onder moslims zelf.¹

5 jaar geleden richtte Anne Fahm Instituut op, een kennisinstituut voor meer begrip van de islam. Fahm is Arabisch voor 'begrip' of 'begrijpen' en werd vergezeld met de slogan: 'Omdat kennis tot begrip leidt'.

Het daadwerkelijk begrijpen van de wereld om ons heen en onszelf is volgens Anne een wezenlijk onderdeel van de islam. "Volgens mij is de essentie van de islam tazkiyyah al nafs, dus de reiniging van de ziel", licht ze toe. "Zonder begrip van jezelf, zonder begrip van Allah, zonder begrip van ook maar iets dat bestaat, zal je die dingen nooit op een goede manier eigen maken. Kennis zie ik als een tool waarmee je begrip kunt bewerkstelligen. Ik denk dat het je een beter mens maakt, als je dingen probeert te begrijpen. Dan wel in de breedste zin van het woord, dus ook een ander proberen te begrijpen. Dat vergt veel werk, je moet iets van jezelf aan de kant zetten, je moet jezelf openstellen voor de ander, je moet luisteren. Daar zit weer die tazkiyyah in, dus je ego temmen. Als je dan uiteindelijk begrijpt hoe moeilijk en grijs het allemaal is, dan maakt dat je denk ik ook een nederiger mens en meer in staat om bijvoorbeeld naastenliefde uit te oefenen en een beter mens of moslim te worden."

Islam, imaan, ihsaan

De relatie tussen kennis en begrip – en met name wanneer kennis precies tot begrip leidt – lijkt in eerste instantie wat ongrijpbaar en niet eens zo vanzelfsprekend. Anne maakt ter verduidelijking graag gebruik van een metafoer uit de islam.

"De Koran maakt onderscheid in drie niveaus", vertelt ze. "Het eerste niveau is islam. Onder het concept islam vallen de vijf zuilen en de moslim is iemand die dit uitvoert. Dit staat synoniem voor droge, feitelijke kennis, oftewel het weten. Het tweede niveau is imaan, dat zijn onder meer de zes geloofspilaren. De mumin gaat een stukje dieper en doet bijvoorbeeld zijn gebed niet omdat het voorgeschreven wordt, maar omdat het vanuit de eigen intentie

¹ Dit interview is een bewerkte versie. Het origineel is geschreven door Nadine-Huiskes, 13 september 2015 en is te vinden op <https://www.nieuwwij.nl/interview/anne-dijk-meer-kennis-en-meer-vrouwelijke-stemmen-nodig-in-het-religieuze-debat/>

komt. Dit niveau staat voor het bewust met kennis bezig zijn, erop reflecteren. Het laatste en meest hoge niveau is de ihsaan. Een muhsin heeft het hoogste niveau bereikt en heeft het begrip verinnerlijkt. Als deze persoon het gebed niet doet, wordt hij of zij onrustig. Deze heeft de kennis en het begrip zo eigen gemaakt dat het deel uitmaakt van het diepste wezen van deze persoon. Dit laatste niveau kan je vergelijken met het verinnerlijken van kennis, van waaruit diep begrip ontstaat.”

Lege hulzen

Hoewel we bij kennis al gauw denken aan feiten, omvat religieuze kennis volgens Anne meer dan alleen feitelijkheden of ‘droge kennis’. Ze legt uit dat het niet alleen belangrijk is dat iemand vijf keer per dag bidt, maar ook hoe die persoon wordt geïnspireerd voor dat gebed, hoe diep zijn of haar begrip van het gebed gaat en dat het met de juiste intentie gebeurt. “Dit is iets wat we veel horen in de islam, dat het hebben van de juiste intentie zo belangrijk is, maar ik mis eerlijk gezegd de diepere reflectie op die intentie: wat betekent dat dan, iets met de juiste intentie doen? Ik denk dat de juiste intentie is als het een dieper effect gaat hebben vanbinnen, zodat je jezelf een beter mens maakt en je handelen erdoor verandert. Dit is ook waar we bij stilstaan in de workshop Mindful Moslim. Jammer genoeg zie ik dat bij veel moslims wereldwijd de begrippen steeds meer op lege hulzen beginnen te lijken. Ze worden eerder geuit om een broeder of zuster de mond te snoeren, dan om een diep transformerend proces op gang te brengen.”

De les lezen

Het concept kennis is vanuit religieus opzicht dus meerduidelijk en verwijst niet alleen naar feiten, maar bijvoorbeeld ook naar het waarom achter zogenaamde feiten. Ook kennis van de verschillen binnen de gemeenschap is volgens Anne van essentieel belang voor een sterke oemma. Ze betreurt het dat (Nederlandse) moslims elkaar zo vaak de les willen lezen. Volgens haar bejegenen moslims elkaar zo hard, omdat er juist veel gebrek is aan begrip. Ze meent dat deze ingesleten patronen tegengesteld zijn aan de eerste eeuwen van de islam en haar vroegste bronnen. “In de klassieke fiqh”, vertelt ze, “begint vrijwel elk vraagstuk met ‘Er is ikhtilaf’, er is meningsverschil. Wat ik vooral heb opgestoken van mijn studie usul al-fiqh, is dat het je nederig maakt. Als er altijd meningsverschil is, dan beseft je dat de veel gebezigde uitspraak Allahu ‘Alem (Allah is de Alwetende) echt heel diep gaat. Als je daarvan overtuigd bent, dan betekent dat per definitie dat de mens niet alwetend is.”

Uitwisseling

In de periode van de klassieke islam was er volgens Anne ook veel meer respect tussen geleerden. “Je had plaatsen als Basra, Kufa en Damascus, daar vond een geweldige bloeiperiode plaats waarin vraagstukken met elkaar werden bediscussieerd. Mensen studeerden zelfs bij andere mensen met wie zij het eigenlijk niet eens waren. Er was veel meer uitwisseling, neem het voorbeeld van imam Hanbal die onder imam Shafi’i studeerde, terwijl het uiteindelijk twee wetsscholen werden. Of imam abu Hanifa, die zijn zoon naar imam Malik stuurde om van een andere visie les te krijgen. ”

Volgens Anne is het respect tussen geleerden op basis van inhoud verdwenen. “Ik denk dat wij vandaag de dag geen autoriteitsstructuur meer hebben, niet alleen de mondiale oemma, maar ook de mensengemeenschap. Daarom heb ik respect voor de traditionele instituten, omdat daar nog wel een hele duidelijke autoriteitsstructuur is op basis van kennis, gedegen onderzoek en ervaringen van het verleden. Zeker in het Westen hebben moslims te maken met een groot autoriteitsprobleem. Ik heb het altijd fantastisch gevonden dat er geen centraal gezag is, zoals de paus, zolang het je nederig houdt. Maar doordat er geen centraal gezag is, heb je nu een *gap of authority*, waardoor ego's hun kans grijpen.”

Diploma

Hoe gemakkelijk het is om een mening te verkondigen en iemand te beoordelen of zelfs te veroordelen, zo moeilijk is het om gedegen kennis te vergaren, je horizon te verbreden en tot meer begrip te komen. Anne is naar eigen zeggen dan ook niet snel onder de indruk van iemands kennisniveau. Bijzonder fel keert ze zich tegen zelfverklaarde experts. “Ik vind dat je bevoegd moet zijn voor hetgeen waar je les in geeft, zo simpel is het”, licht ze toe. “In de moslimgemeenschap zie ik veel mensen die lezingen geven – met de beste bedoelingen, want over intenties wil ik niet oordelen –, maar geen gedegen opleiding hebben gehad. Ze hebben niet alleen geen diploma binnen het officiële onderwijssysteem, maar ze beschikken ook niet over een ijaaza, een diploma vanuit het traditionele systeem.”

Het kwalijke hieraan vindt Anne, dat deze personen kennis hebben opgedaan vanuit hun ego. “Je kan heel veel lezingen hebben gevolgd, je kan heel veel Youtube-filmpjes hebben gekeken en je kan heel veel boeken hebben gelezen, maar jij hebt de keuze gemaakt welk filmpje je kijkt, welk boek je leest en welke lezing je bezoekt. Dat vind ik een heel andere manier van kennis opdoen, dan bij een traditioneel instituut of een universiteit. Ook in een traditioneel instituut moet je namelijk een bepaald curriculum afleggen en daar zit een hikma achter, een wijsheid. Zonder een brede en stabiele basis lezingen geven kan goed gaan, maar we zien ook regelmatig dat het naar zwart-wit denken neigt. Sommigen zijn te veel bezig met waarheid, te hongurig naar waarheid, dat ze de weg naar waarheid overslaan.”

Sjeik Google

Voor veel moslims is de eerste uitvalsbasis in hun zoektocht naar kennis wat Anne sjeik Google noemt. “Dit is het grootste kwaad van deze tijd. Het is de makkelijke weg en een deel van de mensen blijft daar hangen. Een ander deel wil wel verder, deze mensen willen bijvoorbeeld niet elke week een boek lezen, dus gaan zij naar lezingen. Uiteindelijk heb je een kleine groep die wel echt cursussen wil volgen, de verdieping opzoekt.”

Volgens Anne komt dit inderdaad voor een deel neer op preken voor eigen parochie, “maar”, zegt ze, “ik denk niet dat we moeten onderschatten dat je in iedereen die je tegenkomt een zaadje kan planten. Ook al preek je voor eigen kerk, er hoeft maar net iemand te zijn die twijfelde en waar je dan een zaadje in hebt geplant. Of iemand die door die cursus wél genoeg kennis heeft opgedaan om de discussie met anderen aan te gaan, wat hij eerst niet durfde.”

De behoefte aan kennisvergaring leeft sterk onder de Nederlandse moslimgemeenschap, constateert Anne. “Mensen zijn zoekende”, vertelt ze, “en dat heeft ook te maken met de context waarin we leven. Jongeren gaan toch een stapje verder dan hun ouders, ze hebben meer mogelijkheden en kansen hiertoe. Bovendien kunnen veel ouders hun vragen niet beantwoorden. Zij zeggen: ik ben moslim, ben zo geboren en ik ben er blij mee. Dan is de Nederlandse context wel uitdagend, want elke moslim wordt ongeveer geacht islamoloog te zijn. Ik denk dat moslims die verantwoordelijkheid ook echt voelen: nu moet ik antwoord gaan geven, maar ik weet het eigenlijk helemaal niet. Het lijken makkelijke vragen, maar het zijn hele existentiële vragen.”

Vrouwen en Kennisvergaring

Zelf bestudeerde Anne zes jaar lang op universitair niveau niet alleen de *usul al-fiqh*, maar ook Koran- en hadithgeschiedenis en de thema's gender en autoriteit binnen de islam. Haar afstudeeronderzoek schreef ze over de discussie omtrent de positie van vrouwelijke religieus leiderschap.

Met veel enthousiasme vertelt Anne over een van de vrouwen die haar inspireren: Umm Salama. “De migratie van Mekka naar Medina had ook een shift in het denken van de moslims tot gevolg. De vrouwen van Medina waren iets vrijer en actiever in het politieke en sociaal-maatschappelijke leven. De vroege moslims vonden dit vanuit hun Mekkaanse context vreemd en kwamen bij de profeet (vz mh) in opstand. Maar de Profeet (vz mh) liet dit gaan. In Medina trouwde hij met Umm Salama, die over veel kennis beschikte. De vrouwelijke ansaar (lett. ‘helpers’, waarmee de mensen uit Medina worden aangeduid) vroegen haar vaak waarom de Koran op mannen is gericht. Een verklaring daarvoor is dat het Arabisch in het meervoud mannelijk is, omdat je geen onzijdig meervoud hebt. Maar Umm Salama bevroeg alles, ging naar Mohammed (vz mh) en vroeg hem waarom de Boodschap alleen naar mannen gericht was. De profeet (vz mh) kreeg hier drie dagen later een openbaring over: “Oh jullie gelovige mannen en vrouwen, oh jullie eerlijke mannen en vrouwen, oh jullie nederige mannen en vrouwen...” (Koran 33:35). Dit is dus een voorbeeld dat de profeet (vz mh) en Allah de vraag van een vrouw serieus namen en daar ook op reageren. Het mooie is dat Umm Salama dingen altijd bevroeg, ze nam niks klakkeloos aan.”

Vooraf Aisha geldt onder moslims als een vrouw die veel kennis bezat, met name van het doen en laten van de profeet (vz mh). Anne: “Zij was eigenlijk de eerste moeftiyyah, de eerste persoon die fatwa's gaf. Ook wordt er gezegd dat zij één derde van de ahadith heeft overgeleverd. In de vroege eeuwen van de islam zie je kortom dat vrouwen als bezitters en overdragers van kennis absoluut aanwezig waren en absoluut serieus werden genomen.”

Vrouw op de preekstoel

Volgens Anne duurde dit met ups en downs grofweg tot de 15de eeuw. In de 13de eeuw was het Fatima bint 'Abbaas (Umm Zaynab) van Damascus die furore maakte als Hanbali-geleerde. In Damascus gaf ze mannen en vrouwen les vanaf de preekstoel in de moskee. Het bijzondere aan dit verhaal is de rol van Ibn Taymiyyah, een zeer gewaardeerd geleerde, ook vandaag de dag. “Ibn Taymiyyah was een tijdgenoot van haar en men zou hem orthodox

kunnen noemen”, vertelt Anne. “Hij vond het maar niks dat zij vanaf de preekstoel onderwees en wilde haar dit verbieden. Volgens het verhaal kreeg hij een droom waarin hij de profeet (vz mh) zag, die zei: ‘Deze vrouw verricht goede werken.’ Een andere versie was: ‘Deze vrouw is heel vroom.’ Dus de profeet (vz mh) gaf middels die droom toestemming en Taymiyyah heeft het dus ook niet verboden.” (Dit is een welbekende Athar, o.a. in al-Dhabahi, al-Juz al-mafqud min siyar a’laam al-nubalaa’, p. 416)

Ifieke

Begrip en Inspiratie

Met Fahm Instituut hoopt Anne een bijdrage te leveren aan meer kennisvergaring onder moslims. Bovendien wil ze, met haar team van academisch geschoolden, een alternatief bieden voor de massalere stichtingen die vaak in grote groepen lesgeven en een specifieke madhhab volgen. “Hier moest een andere, gezondere leeromgeving voor komen, een die ook uitdagender is”, legt ze uit. “Op een gegeven moment heb je je basisdingen gehad en dan stopt het. Je kan de universiteit gaan doen en islamoloog worden, maar niet iedereen wil of kan dat. Velen willen gewoon een korte cursus volgen.” Bij Fahm Instituut wordt genuanceerd en onderbouwd te werk gegaan en is er altijd ruimte voor vragen. Zo passeren de ontwikkelingen en ontstaansgeschiedenissen van verschillende wetsscholen en zienswijzen de revue, met als doel meer begrip over de islam te kweken. Hierdoor zijn de cursussen ook uitermate geschikt voor niet-moslims die een goed beeld willen krijgen.

Zelf komt Anne niet vaak bij lezingen, omdat ze de toon regelmatig te voorschrijvend vindt. “Ik krijg er de kriebels van als mensen het idee van interpretatie niet kennen of ontkennen dat ze het zelf doen; iedereen die leest is al bezig met interpreteren. Regelmatig hoor ik sprekers, maar bijvoorbeeld ook islamitische instituten, die stellen volgens dé Koran en dé Soenna te spreken, dat vind ik nogal wat.” Ze pleit dan ook voor een drastische shift richting inspiratie. “Inspiratie is dat je een kritische reflectie in de ander aanwakkert, zodat iemand de kracht in zichzelf ontketent om een blijvend effect tot stand te brengen. Belerend is vooral iets wat je van buiten oplegt en dus ook niet eigen maakt.”

Anne pleit bovendien voor meer vrouwelijke stemmen in het huidige religieuze discours. Daar levert ze zelf een bijdrage aan door steeds vaker lezingen te geven. Soms ontvangt ze negatieve reacties, bijvoorbeeld dat het beter is als ze alleen vrouwen onderwijst, of dat ze zich niet zo zichtbaar mag profileren. Raken doet het haar niet, want ze kan naar eigen zeggen “de boeken erbij pakken”. Anne: “Als iemand vanuit onwetendheid redeneert, raakt dat me niet.”

Het kritische en het altijd blijven bevragen van de zaken zit Anne Dijk in de genen. Met een filosoof en theoloog als vader, een bijzonder nieuwsgierige aard en een sterke religieuze drive kan ze niet anders dan zich volledig richten op het vergaren van meer kennis. “Ik voel me verplicht om deze kennis door te geven en te delen door het geven van workshops, lezingen en cursussen binnen de activiteiten van Fahm Instituut. Alles met als doel meer begrip van de islam.”

Islamitische bevrijdingstheologie in een tijd van terreur

Farid Esack “Islam begon als een bevrijdingsbeweging”. Dat waren de inleidende woorden tijdens de lezing van de Zuid-Afrikaanse bevrijdingstheoloog Farid Esack. De lezing met als titel *Islamic Theology of Liberation in a Time of Terror* vond zaterdag 21 januari 2017 plaats aan de Vrije Universiteit in Amsterdam en werd georganiseerd door het *Fahm Instituut* in samenwerking met *Nieuwwij* en *FSR Godeleerdheid* van de VU. Esack is momenteel verbonden aan de Universiteit van Johannesburg en was eerder werkzaam aan Harvard, de meest prestigieuze universiteit ter wereld. Hij is gespecialiseerd in de studie van de Koran en tevens voorzitter van de *International Qur’an Study Association*. Een beschouwing.

Door: Kamel Essabane

Als activist was Esack in de vorige eeuw actief betrokken bij de anti-apartheid strijd in Zuid-Afrika. In het Zuid-Afrika van na de apartheid werd hij door Nelson Mandela aangesteld als commissaris voor gendergelijkheid. De laatste jaren houdt hij zich bezig met het opkomen voor de rechten en waardigheid van moslim HIV-patiënten en is hij voorzitter van de Zuid-Afrikaanse werkgroep van BDS, die uit solidariteit met het Palestijnse volk oproept tot een internationale boycot tegen Israël.

Terugkeren naar welke islam?

Zelfkritiek en zelfspot zijn Esack niet vreemd. Dat bleek meteen bij de aftrap van de lezing voor een kleurrijk publiek van 50 personen, waarbij hij zichzelf onder de korrel nam: “*Ben ik een geleerde, die doet alsof hij een activist is, of ben ik een activist die doet alsof hij een geleerde is?*” Een vraag waar hij zelf geen antwoord op kon geven. Vervolgens viel hij met de deur in huis door een vraag van de Iraanse bevrijdingstheoloog Ali Shariati op te werpen: “*Naar welke islam willen we terugkeren? De islam van Abu Dhar Al-Ghifari of de islam van Marwan, de Kalief?*” Met andere woorden, willen we terugkeren naar de islam van de arm en sober levende metgezel van de profeet Mohammed, die zich na diens dood sterk uitsprak tegen het materialisme en de decadentie van zijn tijdgenoten? Of willen we terugkeren naar de islam van een andere metgezel van de profeet, die later een rijke decadente machthebber van het Oemmayaden-rijk werd?

Deze retorische vraag vat goed samen waar het bij bevrijdingstheologie om draait: de relatie tussen macht en interpretatie. Er bestaat geen objectieve, neutrale of onschuldige interpretatie van de Koran of andere islamitische bronnen. Bevrijdingstheologie dwingt ons daarom een bewuste keuze te maken in het perspectief waarmee we de bronnen van de islam interpreteren, namelijk het perspectief van de zwakkeren en onderdrukten. Geheel naar de geest van de profeten, zo betoogt Esack: “*No prophet came and asked: how do I*

fit in with power?” Profeten kwamen met een bevrijdende boodschap voor de onderdrukten in de maatschappij, niet om de machthebbers te paaien, die in de naam van vrede, mooie woorden en soms zelfs in Gods naam onrecht plegen of deze in standhouden.

De vraag die velen zich vandaag de dag stellen over hoe we de islam kunnen inpassen in onze samenleving is dus volstrekt on-profetisch. Profeten kwamen niet om in te passen of te integreren, maar waren revolutionairen die iedere vorm van onrecht aan de kaak stelden en dominante structuren uitdaagden.

In de Engelse taal worden *'liberation'* (bevrijding) en *'liberal'* (liberaal) vaak onterecht door elkaar gehaald. Islamitische liberale theologie heeft volgens Esack als doel een voor de elite ongevaarlijke knuffelislam te produceren, die louter kritisch is ten opzichte van het religieuze domein. Islamitische bevrijdingstheologie daarentegen is kritisch tegenover alle onderdrukkende machten, dat wil zeggen tegenover de religieuze machten, maar vooral de grootste machten van onrecht in onze wereld: die van het imperialisme en kapitalisme die in het kielzog van het liberalisme varen.

De schoenpoetser en de prostituee

Esack geeft twee voorbeelden om duidelijk te maken hoe het kapitalisme de mens dehumaniseert. Een schoenpoetser kijkt in de eerste plaats alleen naar het schoeisel van voorbijgangers. De voorbijgangers worden pas in het gezicht aangekeken en aangesproken als ze lederen schoenen dragen. Dan veranderen zij in potentiële klanten. Mensen met ander schoeisel worden genegeerd, niet aangekeken en bestaan niet. Evenzo heeft de mens in het kapitalisme alleen waarde als consument. De bevrijdingstheologie, zo betoogde Esack, maakt de mens bewust van de keuze die we hebben als we naar de werkelijkheid kijken. Zien we, als we naar een prostituee op de Wallen kijken, een 'lekker ding' met wie we een fijne tijd kunnen beleven in ruil voor geld, of zien we de mens achter het glas, en daarachter de pooier en daarachter een exploiterend systeem? Esack's bevrijdende visie strekt zich ook uit naar de natuur. Hij wijst ons erop dat natuurfilmpjes op sociale media onze afstand tot de natuur aan de ene kant vergroten, maar aan de andere kant ook verkleinen, door ons op een indringende wijze bewust te maken van het feit dat de natuur dichterbij ons staat dan we lange tijd dachten.

Echte theologie?

Is een theologie die enkel om de mens (en natuur) lijkt te draaien, nog wel echte theologie, 'Godsleer'? Esack draait deze vraag om: heeft theologie niet per definitie altijd met de mens te maken? Een theologie die de mens niet expliciet noemt, is namelijk uiterst verdacht. Hegemonisch zelfs, omdat deze de realiteit en bestaande situaties van onrecht bestendigt. God of het Transcendente staat volgens Esack wel degelijk centraal in de bevrijdingstheologie en heeft een even grote zekerheid als het non-discriminatie principe. Interessant is dat de bevrijdingstheologie van Esack tegelijkertijd geen definitieve antwoorden of interpretaties geeft. Het denken volgt het doen. De voorlopige interpretaties en theologische reflecties volgen altijd op concrete praktijken van onrechtbestrijding. Uiterste voorzichtigheid is volgens Esack dan ook van belang. De geschiedenis bewijst namelijk dat de revolutionairen van gisteren de onderdrukkers van vandaag kunnen worden.

Bevrijdingstheologie in de context van terreur

Als het om terrorisme gaat, vraagt Esack zich af over wiens terreur we het hebben. Waarom zijn we zo vaak selectief verontwaardigd? Hoe komt het dat we heftiger reageren op drie duizend Amerikaanse doden op 9/11, dan op miljoenen Aids gerelateerde doden in Afrika? Waarom is het kapitalistisch dogma van de vrije markt ('vraag en aanbod') heilig als het gaat om miljoenen Afrikanen die door te dure medicijnen tegen HIV/Aids niet gered konden worden? En waarom intervenueerde de Amerikaanse staat wél in de vrije markt toen het gif *Anthrax* (miltvuur) enkele Amerikaanse slachtoffers maakte, door druk uit te oefenen op de farmaceutische industrie? Westerse mogendheden, zo constateert Esack, zijn vooral geïnteresseerd in globalisering van de economie, niet zozeer in de globalisering van solidariteit tussen verschillende mensen en volkeren.

Daartegenover zijn volgens Esack sommige reacties van moslims op invasies en kolonialisme ook fout geweest in de geschiedenis. De meest verschrikkelijke reactie is die van IS. Daarbij moet volgens Esack wel gezegd worden dat vooral moslims het grootste aantal slachtoffers vormen van deze terreur. Er zijn honderd keer meer moslimslachtoffers dan slachtoffers van niet-islamitische westerlingen gevallen in de terreurgolf. Nu deze vorm van terrorisme het Westen bereikt, wordt het opeens als het grootste probleem van onze tijd beschouwd. Dit terrorisme, gepleegd door groepen moslims, is volgens Esack erg problematisch, maar, zo voegt hij eraan toe, : *"Muslims are not 'the' problem, imperialism is 'the' problem."* Een economisch systeem dat erop gericht is hebzucht aan te wakkeren en mensen devalueert tot consumenten, is juist het grote probleem van onze tijd.

Islamitische bevrijdingstheologie in Nederland?

Reflecterend op zijn lezing en bespiegelingen in de vragenronde vroeg ik mezelf af of deze islamitische bevrijdingstheologie toekomst heeft in Nederland. Als we naar de Nederlandse context kijken zien we steeds meer jonge moslims die losgeraakt zijn van de traditionele islam van hun ouders en voorouders. Ze bevinden zich in een gemarginaliseerde positie. Voor deze jonge moslims zou een islamitische bevrijdingstheologie 'empowerend' kunnen werken. Het is een humaan alternatief voor de heilloze weg van het destructieve religieuze radicalisme en extremisme. Islamitische bevrijdingstheologie vormt mijns inziens voor deze groep ook een beter alternatief dan een 'liberale' islam, die naast een strijd tegen orthodoxie vooral bezig is met aanpassen en oplossen in dominante structuren, waarmee het zichzelf op termijn irrelevant maakt. Islamitische bevrijdingstheologie heeft het potentieel om energie en ongenoegen op een positieve en constructieve manier te kanaliseren. Tegelijkertijd zie ik allerlei obstakels voor een breed gedragen Nederlandse islamitische bevrijdingstheologie. Mijn inschatting is dat er in de Nederlandse islamitische gemeenschap een te grote religieuze ongeletterdheid heerst, om een bevrijdingstheologie goed te kunnen begrijpen en op de juiste waarde te kunnen schatten.

Vervolgens zijn er weinig mensen bereid tot het brengen van offers. Bevrijdingstheologie vraagt namelijk om een houding van dubbele kritiek en dubbele transformatie. Transformatie van het zelf én van de maatschappij. Dat roept weer een dubbele weerstand op. Het is veel gemakkelijker om met de stroom mee te varen. Of bevrijdingstheologie desondanks zal aanspreken, hangt sterk af van de vraag of er meer figuren met zo'n profetische stem zullen opstaan. Esack leek in ieder geval het Nederlandse publiek te raken met de opmerking dat bewustzijn verantwoordelijkheid brengt. Zo benadrukte Esack

dat, hoewel velen in het publiek en in onze maatschappij tot gemarginaliseerde groepen behoren, zij tegelijkertijd geprivilegieerd zijn als burgers van “the global north”.

Terug naar Farid Esack – waar haalt hij de energie vandaan om steeds weer, dag in dag uit, tegen de stroom in door te gaan met zijn strijd? In het antwoord ontwaart zich vooral een geest van nederigheid: *“My responsibility is not to change the world, but only to do in my waking time what I can. I will not be asked (by God) if I have achieved anything, only what I have done.”*

Interview docent: Kamel Essabane

Kamel Essabane (Ing, MA) bekleedt in het dagelijks leven twee functies; hij is docent aan een lerarenopleiding van de Thomas More hogeschool in Vlaanderen voor het vak islamitische godsdienst en hij is onderwijsbegeleider bij stichting Arkade in Amsterdam, waarbij hij verschillende scholen begeleidt op het gebied van identiteit en levensbeschouwing. Voor Fahm Instituut geeft hij de cursussen Islamitische Filosofie, Adam en Aap en Hayy Ibn Yaqzan. Ook geeft hij diverse lezingen.

Wat is kennis voor jou?

Ik ben kritisch over de instrumentele benadering van kennis in onze tijd, samengevat als kennis is macht. Ik voel me meer aangetrokken tot het idee dat kennis heilig is en een intrinsieke waarde heeft, los van de instrumentele of economische waarde. Kennis is volgens mij ook niet het eigendom van iemand of van een cultuur of beschaving, maar iets wat toegankelijk zou moeten zijn voor iedereen. Dat is ook één van de redenen dat ik het onderwijs ben ingegaan. Kennis maakt ons tot mens en is daarom een mensenrecht. To be human is to know.

Wie inspireren jou?

Ik zou Nelson Mandela, Gandhi, Abdul Ghaffar Khan, Malcolm X, Martin Luther-King, Muhammad Ali als voor mij inspirerende figuren uit onze tijd kunnen noemen, maar zo zijn er nog veel meer die hun nek durven uit te steken in hun strijd voor een rechtvaardigere wereld. Inspirerende figuren zijn voor mij ook, zonder naam te noemen, personen die durven te veranderen, fouten toe te geven en terug te komen op hun eerdere standpunten.

Waarom zet je je in voor Fahm Instituut?

Fahm is een gezellige, gastvrije en gepassioneerde club met veel academische kennis en wijsheid op het gebied van islam gerelateerde onderwerpen. In het Nederlands islamitisch landschap is Fahm Instituut een verademing voor mensen die op zoek zijn naar degelijke islamitische kennis met verbreding en verdieping vanuit verschillende perspectieven. Perspectieven waarbij mensen niet in een hokje worden geduwd of te horen krijgen dat andere moslims of andersgelovigen buiten de boot vallen.

Ik werd als docent islamitische filosofie gevraagd. Ook heb ik samen met Arnold Yasin de cursus Adam en Aap gegeven en geef ik soms lezingen over andere islam gerelateerde onderwerpen, zoals het offerfeest. Ik probeer er wel altijd iets filosofisch in te brengen.

Voor mij zijn mooie hoogtepunten van Fahm Instituut de iftars die elke Ramadan worden georganiseerd en lezingen van gastsprekers zoals Van koningsveld en Farid Esack.

Welke cursus zou je ooit nog eens willen geven?!

Ik wil alle cursussen – dus islamitische filosofie, Adam of Aap en Hayy Ibn Yaqzan- blijven geven.

Over vijf jaar dan zie ik Fahm nog steeds in Nederland met een nog groter bereik.

“Kennis is volgens mij niet het eigendom van iemand of van een cultuur of beschaving, maar iets wat toegankelijk zou moeten zijn voor iedereen.”

Cursus Islamitische Filosofie

De cursus Islamitische Filosofie geeft in vogelvlucht een historisch overzicht van islamitische filosofen. Sinds het ontstaan van islamitische filosofie, vanaf Al-Kindi, tot en met hedendaagse islamitische filosofen. In de cursus staat de relatie tussen rede ('aql) en de overgeleverde openbaring (naql) centraal. In de cursus komen ook critici van islamitische filosofie, zoals Al-Ghazali en Ibn Taymiyya, aan bod. Ook de relatie tussen islamitische filosofie en andere klassieke islamitische wetenschappen, zoals de fiqh (jurisprudentie), kalām (scholastische theologie) en taṣawwuf (soefisme) wordt besproken. In de cursus wordt een koppeling gemaakt met maatschappelijk actuele en persoonlijk relevante vraagstukken, die te maken hebben met de verhouding tussen rede en religie.

Wat zeggen de cursisten?

“Kennis, voor mij, is ontdekken hoe en waarom de wereld en de mensen zijn zoals ze zijn. Kennis gaat over het onderzoeken van de realiteit door een gevarieerde lens; van natuurwetenschappen naar antropologie tot filosofie en resulteert niet noodzakelijk in definitieve antwoorden.”

“Ik heb Islamitische Filosofie, Islam en Wetenschap (Adam of aap?), Mindful Moslim, de Rumi-Reeks en veel lezingen gevolgd. Door het volgen van de cursus Islamitische Filosofie en de aanbevolen literatuur heb ik kennis opgedaan van de Arabische vertaal beweging die de Griekse filosofen in de islamitisch intellectuele cultuur hebben binnengebracht. Door het werk van Plotinus werd Aristoteles breed gelezen en dit heeft de basis gevormd voor een levendige filosofische traditie met denkers als Al Farabi, Ibn Rushd, Ibn Sina en Maymonides.

Dit heeft vervolgens een zekere invloed gehad op de ontwikkeling van het islamitisch gedachtegoed in het algemeen en de taşawwuf in het specifiek. Ik heb echt genoten van de cursus en voor mij was het de perfecte springplank van waaruit ik verdere studie op kon pakken. Dit heeft mij een dieper begrip gegeven van de historische ontwikkelingen en de bredere tijdsgeest in de geschiedenis.

Fahm Instituut is voor mij een ‘hap frisse adem’ in een omgeving waarin elke intelligente discussie over religie steeds vaker de mond gesnoerd wordt door fundamentalistische houdingen en sektes. Fahm Instituut preekt niet en schrijft niet voor, in tegendeel, ze bieden academische, wel onderzochte en brede inzichten over de Islamitische traditie in haar diverse manifestaties.

De individuen achter Fahm Instituut werken onvermoeibaar door om ons nieuwe inhoud en benaderingen voor dieper begrip te brengen. Ook zijn ze altijd benaderbaar en behulpzaam, ongeacht wat iemands persoonlijke overtuiging ook is.

Nick Hobbs, 39, Utrecht

“ Filosofie is of noodzakelijk of niet-noodzakelijk. Als het noodzakelijk is, hebben we geen andere keus dan deze te bestuderen. Als het niet-noodzakelijk is, moeten we deze claim rechtvaardigen en de geldigheid daarvan bewijzen. Echter, rechtvaardiging en bewijsvoering zijn onderdeel van de filosofie, waardoor studie hiervan onontbeerlijk is.”

Abu Yusuf Ja' qub al-Kindi (gest. 866) Rasa'il al-Falsafiyah

Filosofie als vriendin van de Islam

Door: Hanan Nhass

Het leven achterwaarts begrijpen om het voorwaarts te kunnen leven: filosofie. Niet alleen voor de happy few. Als het aan filosofiedocent Kamel Essabane ligt, maakt hij de academische ideeën over islamitische filosofie voor een breed publiek toegankelijk. En maar goed ook, want zeg nou zelf: weet jij wat de ideeën van grote islamitische denkers als Al Ghazali, Al Kindi en Ibn Rushd waren? En wat we er vandaag de dag aan hebben?²

Filosoferen: elk mens met een goed stel hersens kan dat, of toch niet? De kunst van het overpeinzen, lijkt door de eeuwen heen voorbehouden aan een elitaire groep denkers. Toch is filosoferen iets dat iedereen in meer of mindere mate doet, betoogt filosofiedocent Kamel Essabane. Hij gaat nog een stapje verder. “Je kunt je afvragen of niet iedereen met een geest van verwondering en dus als filosoof wordt geboren.” Interessant is, volgens Essabane, dat volgens de islamitische leer elk kind met een natuurlijke neiging naar het goede en naar God wordt geboren. De zogenoemde fitrah. “Misschien kunnen we dan concluderen dat elk kind niet alleen als moslim, maar ook als filosoof wordt geboren en horen islam en filosofie vanaf het begin bij elkaar.”

Tijdens de Fahm-cursus ‘Islamitische filosofie’, staat Essabane stil bij nog meer interessante aanknopingspunten tussen de islam en filosofie. “Plato identificeerde drie hoogste waarden: het Goede, het Ware en het Schone. Deze drie waarden komen terug in de drie onderzoeksvragen waarmee verlichtingsfilosoof Kant de filosofie samenvatte: Wat kan ik weten? (het Ware) Wat moet ik doen? (het Goede) Wat mag ik hopen? (het Schone). Deze categorieën tonen verrassend genoeg overeenkomsten met drie islamitische grondbeginselen, zoals die door de Engel Gabriël aan de Profeet werden gevraagd volgens een overlevering. Islam – overgave /het Goede/ wat moet ik doen? Imaan – geloof/ het Ware/wat kan ik weten? En Ihsan – perfectie/het Schone/ wat mag ik hopen?”

Mag je twijfelen over geloofszaken?

² 28 februari 2016. Gepubliceerd in NieuwWJ 2016

Wie zich begeeft op het terrein van de islamitische denkers, ziet al gauw haar rijkdom, belooft Essabane. Hij wil graag de horizon van zijn cursisten verbreden en aan het licht brengen hoe de ideeën van toen relevant kunnen zijn voor nu. “Denk aan kwesties als religieuze identiteitsontwikkeling en maatschappelijke vraagstukken over de relatie tussen islam en niet-religieus denken. Mag je als moslim bijvoorbeeld twijfelen over geloofszaken? Hoe ver mag je daarin gaan? We willen cursisten kennis laten maken met vergeten en onderbelichte denkers en ideeën uit de islamitische filosofie, om ze te prikkelen verder onderzoek te doen, zodat ze mogelijk tot nieuwe, waardevolle inzichten komen. We staan bijvoorbeeld stil bij verrassende uitspraken van islamitische mystici en agnostische sceptici uit de bloeiperiode van de islam en we willen cursisten prikkelen verder na te denken over mogelijke visies vanuit de islam op ‘geloof’ en ‘ongeloof’. Die kunnen afwijken van het huidige dominante islamitische, soms verharde, discours.”

Wat deze cursus uniek maakt, is dat Essabane samen met gastdocenten de relatie tussen islamitische filosofie en de brede islamitische traditie, zoals islamitische jurisprudentie (fiqh), mystiek (soefisme) en theologie (kalam), laat zien. “De rode draad in onze cursus is de relatie tussen rede (‘aql) en de Goddelijke openbaring (naql). De centrale vraag is steeds: hoe keken verschillende denkers naar de relatie tussen deze twee bronnen? Leiden het verstand en openbaring tot dezelfde waarheid? Staat de ene bron boven de andere of zijn ze gelijkwaardig? Dat er een diversiteit aan antwoorden onder de grote geleerden in de geschiedenis is, weten maar weinigen.”

De filosofie achter religieuze rituelen

Wat hebben dogma’s en rituelen met filosofie te maken? Al van jongsafaan dacht Essabane veel na, bijvoorbeeld over het bestaan van God, waarom moslims zeven rondjes om de Kaaba lopen, waarom alle profeten man zijn en waarom God zich niet in zijn eigen taal, maar in mensentaal openbaart. Zijn innerlijke zoektocht voerde hem langs bronnen als de Koran, die hij op zijn zestiende in een Rotterdamse bibliotheek las. Voor de sceptische tiener Essabane ging een wereld open. “Ik las de soera’s (hoofdstukken van de Koran) en ontdekte diepere betekenissen. Het mooie aan de Koran vind ik nog steeds dat bij vrijwel alle verzen meerdere interpretaties denkbaar zijn. Ik las ook boeken van Karen Armstrong, waardoor ik religie steeds meer ging waarderen. In haar boeken legt ze de diepere betekenis van religieuze rituelen bloot. Zo heeft het rondlopen om de Kaaba als doel tot bewustzijn te komen dat alles om God draait en we God als middelpunt van ons leven moeten maken. Dit soort wijsheden vind ik waardevol.”

De zoektocht bracht geen radicale verandering teweeg bij Essabane, blijkt hij terug. “Ik veranderde niet als persoon. Zwart-wit denken heeft mij nooit aangesproken. En misschien is dat nu juist waar het om draait bij filosofie: je kunt veel vragen stellen, maar een definitief antwoord is er niet.” Na zijn middelbare schoolperiode studeerde Essabane weg- en waterbouwkunde in Rotterdam. Het werk als ingenieur beviel echter niet. “Ik was vooral bezig met het hoe, terwijl ik vooral geïnteresseerd ben in het waarom.” Essabane studeerde

vervolgens in deeltijd Filosofie en Religies in hedendaagse samenlevingen in Utrecht en werkt nu als docent islamitische godsdienst op een hogeschool en is docent islamitische filosofie bij Fahm Instituut.

Bloeien dankzij wij-cultuur

Tegenwoordig zien we dat veel moslims trots zijn op islamitische filosofen. Veel islamitische scholen, stichtingen, instituten en websites dragen de namen van islamitische filosofen zoals Ibn Rushd (Averroes), Ibn Sina (Avicenna) en Ibn Khaldun. Toch klopt daar iets niet, vindt Essabane. “Het wij-zij denken is soms sterk aanwezig en sommige instituties hebben de neiging naar overdreven zuiverheid van de islamitische leer. Dat is eigenlijk heel gek: deze filosofen met wiens naam zij prijken, konden juist bloeien omdat er sprake was van een wij-cultuur en een sfeer van openheid en samenwerking met andersdenkenden en andere religies en culturen. Christenen en moslims werkten samen bij vertaalprojecten van klassieke Griekse werken naar het Arabisch en later vanuit het Arabisch naar het Latijn. Ook daagden deze denkers de ideeën van orthodoxe theologen regelmatig uit. Ze benadrukten dat er meerdere wegen naar de waarheid zijn. In die zin dachten bovengenoemde islamitische denkers eerder out-of-the-box dan orthodox.”

Filosofie als vriendin van islam

De relatie tussen religie en filosofie is in vergelijking met bijvoorbeeld het middeleeuwse christendom minder problematisch, legt Essabane uit. “Het gros van de islamitische filosofen ziet geen conflict tussen islam en wijsbegeerte. Voor klassieke theologen die het daar niet mee eens waren, was de kritiek meestal niet op de gehele filosofie gericht. Filosofie werd door Ibn Rushd, die tevens shari’a-geleerde was, gezien als een vriendin van de godsdienst. Ze staat er dus naast, niet erboven of eronder. In het christendom van de middeleeuwen werd filosofie gezien als dienstmaagd, en tijdens de Verlichting juist als het tegenovergestelde: als koningin.”

Toch is het niet altijd pais en vree tussen islam en filosofie, nuanceert Essabane. “Er is een stroming die vindt dat je filosofie alleen mag bestuderen om het te weerleggen. De 14de eeuwse Ibn Taymiyyah behoorde tot deze stroming. Maar de main stream geleerden, onder wie de 12de eeuwse al-Ghazali, vonden dat je prima filosofie kon bestuderen, op bepaalde aspecten na, zoals metafysica, omdat deze teveel gebaseerd was op speculatie en tot verkeerde conclusies kon leiden. De derde stroming, waartoe bijvoorbeeld de 12de eeuwse Ibn Rushd behoorde, vond dat er geen grenzen moesten kleven aan filosofie, vanuit de gedachte dat filosofie alle domeinen beslaat en er per definitie geen tegenstrijd met religie kan bestaan, omdat ze over dezelfde waarheden gaan. Ook is de capaciteit om filosofie te bedrijven een gave van God en verplicht de Koran volgens de lezing van Ibn Rushd de studie van filosofie.” Daarnaast, voegt Essabane toe, kiest de mens juist voor de verboden vruchten. “Ga maar na, als ik zeg ‘denk niet aan een roze olifant’, dan denk je er juist aan.”

Hedendaagse denkers

In de cursus komen ook hedendaagse moslimdenkers aan bod. Essabane: “Naast denkers als de Pakistaanse Fazlur Rahman, die harmonie tussen moderne filosofie en islam benadrukt, staan we ook stil bij meer kritische stemmen. De Pakistaans-Amerikaanse antropologe Saba Mahmood betoogt bijvoorbeeld, met een verwijzing naar Aristoteles, dat de vrouwenemancipatie in de islam niet per se het Westerse liberale feministische parcours hoeft te volgen. In het Westen betekent vrouwenemancipatie veelal autonomie en de bevrijding van de ketens van de traditie, terwijl in het islamitische klassieke denken zelfverwerkelijking – zoals bij Aristoteles- zelfcultivering betekent, juist met behulp van tradities die in stand moeten worden gehouden. Mahmood waarschuwt voor het dominante discours van de moderne liberale filosofie – al dan niet in de vorm van een liberale islam – dat geen ruimte laat aan andere manieren van denken. Een andere kritische denker die aan bod komt, is de Iraans-Amerikaanse denker Seyyed Hossein Nasr, die vooral op de dwalingen van de moderne metafysica wijst. De moderne wetenschappelijke materialistische visie op de werkelijkheid, zou geen ruimte laten voor transcendentie en religieuze vormen van denken.”

Islam gaat niet alleen over regeltjes

Zelf nadenken is dus essentieel, betoogt Essabane. Dat advies geeft hij ook aan zijn leerlingen. “Als ze aan me vragen of je nu wel of niet naar muziek mag luisteren, dan beweeg ik ze om zélf na te denken, bijvoorbeeld door op te schrijven wat de voordelen zijn van muziek en wat de nadelen zijn. Het gaat erom dat je het denken niet laat afstompen. Islam gaat niet alleen over verboden en geboden. Het geloof moet je ook inspireren en je uitdagen om na te denken en een eigen inkleuring te geven aan je wereld- en mensbeeld.”

Online Cursus Islamitische Filosofie

Door deze [onlinecursus](#) is het vak Islamitische Filosofie overal in de wereld te volgen in het Nederlands! Na aanschaf kun je op elk gewenst moment en vanuit elke plek (met internet) gedurende 3 maanden de cursus volgen.

In 2017 heeft Lamyae Talbi bij Fahm Instituut stage gelopen. Zij heeft van de cursus Islamitische Filosofie een onlineversie gemaakt.

Cursus Arabisch 0 & Arabisch 1

In 2017 heeft Docent Muhammad Abū Ibrāhīm Al-Qādirī Idoe Arabische lessen verzorgd voor Fahm Instituut. In moskee Anware Mustafa (Den Haag) begonnen we met een kleine groep op Niveau 0. In 4 weken werd er een basis gelegd om de Arabische taal te leren lezen en begrijpen.

Hierna werd de groep uitgebreid met nieuwe cursisten en volgde een intensieve 9-weekse cursus op niveau 1. Aan het einde van deze cursus was iedereen in staat om Ayat te lezen en zinnen te vertalen.

Gedicht A'isha al Ba'undiyyah (d. 1517)

“Herinner Mij, met oprechtheid,
en Ik zal jou Herinneren met een gunst.

Herinner Mij, innig,
en Ik zal jou Herinneren met mystiek inzicht.

Herinner Mij, werkelijk,
en Ik zal je Herinneren met vriendelijkheid.

Herinner Mij, onder de mensheid,
en Ik zal je Herinneren met vriendschap.

Herinner Mij, in het hart,
en Ik zal je Herinneren met nabijheid.

Herinner Mij, in het innerlijke hart,
en Ik zal je Herinneren met stralende lichten.

En wees niet ondankbaar
door het vergeten van Herinneren”.

Opdat wij altijd mogen Herinneren.

Cursus Islamitisch Feminisme?/!

“Elke editie van deze cursus is anders en daarom voor mij als docent enorm leuk om te geven. Van beleidsmakers en moskeevoorzitters tot vriendinnen en echtparen die samen komen. Het raakt me om te zien hoe de bijzondere vrouwen uit de rijke geschiedenis en brede islamitische traditie ieder op een eigen manier in het hier en nu inspireren.

Wat krachtig is aan deze cursus is dat we niet voorschrijven dat feminisme wel of niet goed is. De cursus heeft een hele brede benadering; stereotypen komen voorbij en we stellen gezamenlijk de vraag wat wel of niet feminisme is. Hierop is eenieder vrij daarover zelf zijn/haar eigen gedachten te vormen. Vrouwen die zich inzetten voor gelijkwaardige rechten, maar ook vrouwen die rechten, gegeven door de komst van de laatste openbaring in de Qur’ān of door middel van een specifieke ḥadīth, heropeisen. Is dit laatste ook feminisme? Feminisme is een woord dat toen nog niet bestond, maar zijn de vroege moslima’s die lesgeven in het publiek of als markttoezicht-houder aangesteld werden in Mekka (Shifa bint ‘Abdullah) en Medina (Samra bint Nuhayk) dan ook feministen? Iedereen is welkom deze cursus te volgen en hierover mee te denken.”

Wat zeggen de deelnemers?

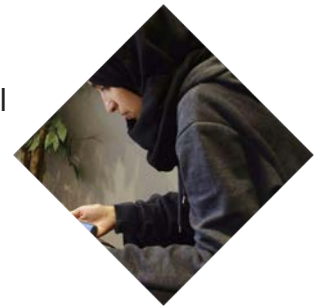

“Alles is kennis. Feiten, meningen, fictie, non-fictie, fantasie, materieel, immaterieel, smaken, emoties, kleuren, geuren, geluiden, leven en dood en wat daar tussenin zit. Alles is kennis. Deze kennis is voortdurend om ons heen en degene die kennis begrijpt, begrijpt zijn (het) leven. Ik zie de kennis als een willekeurige verdeling van puzzelstukjes waarmee Allah alles uitlegt.”

“Fahm Instituut heeft een heleboel “puzzelstukjes”. Zo heb ik een “puzzelstukje” gevonden in de lezing: “Tending the earth, taking care of God’s creation” van Dr. Umar Faruq Abdallah. Hier ben ik wederom tot het inzicht gekomen dat de creatie fascinerend in elkaar zit en hoeveel we niet écht weten. Andere “puzzelstukjes” vond ik bij de cursus: “Islamitisch Feminisme?/!”. De kleine groep waarmee je het volgt maakt het erg interessant, waarbij het lijkt alsof je ter plekke puzzelstukjes aan het creëren bent. Voor mij is het dan een taak om te gaan “puzzelen”. Wat wil Allah me toch vertellen met al deze stukjes? Soms meen ik iets te bevatten, dan denk ik uit verwondering “Wow, geprezen zij Allah, wat een creatie! Maar meestal zie ik niets dan complexiteit. De reactie is hetzelfde “Wow, geprezen zij Allah, wat een creatie”, maar dan in overgave.”

Serferaz Elahi, 32 jaar, Den Haag

“‘Lees’ is het eerste woord van de Koran dat ons vanuit de hemel bereikte. Voor mij een belangrijke inspiratiebron om te proberen constant kennis op te doen, deze in de praktijk toe te passen en daarmee stappen vooruit te zetten. Als mens, als samenleving.

Fahm Instituut is een van de instellingen die daarvoor de handvatten biedt, onder meer met de cursus over “Islamitisch Feminisme?/!”. Relevante thematiek die wordt onderwezen met besef van historische context en gebruik van religieuze bronnen. Zo blijvend, tijdloos en daarmee altijd actueel zijn, lijkt me een mooi streven voor de toekomst.”

Kauthar Bouchallikht, 24, Amsterdam

Fatima (umm Zaynab) bint 'Abbaas

(ca. 1232-1314)

Door: Drs. Pé Mullenders

"Het is Cairo op een snikhete middag, en de gelovigen stromen een mooie, eenvoudige moskee binnen. Het vrijdagsgesbed (jumu'a) staat op het punt te beginnen. (...) De prediker bestijgt de trap naar de preekstoel. Het is de gerenommeerde spirituele hooggeleerde Umm Zaynab bint 'Abbaas al-Baghdaadiyya, niet alleen de geestelijk leider (sheikha) van de Ribaat-al-Baghdaadiyya, maar onder de religieuze geestelijken van Cairo beroemd als een jurist (faqieha) die praktische juridische antwoorden geeft op de vragen van mensen (muftiyya). En ja, het is de veertiende eeuw. En nee, er is geen verontwaardiging of schok onder de verzamelde gelovigen dat Sheikha Fatima preekt voor een gemengde bijeenkomst van mannen en vrouwen in een moskee."ⁱ Dit inspirerende verhaal laat zien hoe moslimvrouwen religieuze autoriteit en spirituele gelijkheid konden verkrijgen in een tijd waarin dat niet gebruikelijk was. Overigens is het niet helemaal duidelijk of Fatima bint 'Abbaas die preken in de moskee inderdaad voor zowel mannen als vrouwen gaf; er zijn namelijk ook bronnen die stellen dat het om een gezelschap van uitsluitend vrouwen ging.ⁱⁱ

Maar het verhaal blijft bijzonder, zeker wanneer we kijken naar de rol van Ibn Taymiyyah, een van de belangrijkste juristen van de strikte Hanbali-wetschool. Ibn Taymiyyah stond versteld van Fatima's kennis en intelligentie en prees haar herhaaldelijk in het openbaar voor haar deugdelijkheid en vroomheid, de vragen die ze stelde, haar snelle begrip en het feit dat ze Al-Mughni (een klassiek fiqh-boek met Hanbali-jurisprudentie) grotendeels uit haar hoofd kende.ⁱⁱⁱ Maar dat zij als vrouw in de moskee vanaf de preekstoel haar geloofsgenoten toesprak, beviel hem maar niets: "Het verontrustte me dat zij de kansel beklom om preken te geven, en ik wilde het haar verbieden." Het irriteerde hem zo, dat hij er in zijn slaap onrustig van bleef. Maar toen verscheen de profeet Mohammed (vznh) in een droom, en die zei: "Deze vrouw verricht goede werken" of "Dit is een rechtschapen/vrome vrouw".^{iv} Door deze droom, die op basis van hadieth geïnterpreteerd kan worden als profetische toestemming, kon Ibn Taymiyyah zich verzoenen met het feit dat zij in het openbaar predikte.^v

De preken van Fatima bint 'Abbaas waren zo goed, dat mensen van heinde en verre erop afkwamen en er vaak zo door geraakt werden, dat ze moesten huilen. Bovendien won ze het als faqieha in een debat van een de beste Sjafi'i-juristen. In een discussie over menstruatie wist ze hem te overtuigen met de uitspraak "Jij begrijpt dit onderwerp vanuit kennis, maar ik begrijp het vanuit kennis en ervaring."^{vi} De beroemde geleerde Ibn Kathir prees haar dan ook met de uitspraak: "Zij deed alles waartoe mannen niet in staat waren."^{vii}

Fatima bint 'Abbaas gaf Koranrecitatie en onderwijs in islamitische jurisprudentie (fiqh) aan vrouwen in Damascus en Cairo, waar ze op late leeftijd naartoe verhuisde. Tot haar studenten behoorden bijvoorbeeld de schoonmoeder en de echtgenote van Ibn Kathir. Ze was ook de geestelijk leider van de Ribaat al-Baghdaadiyya in Cairo, een opvanghuis voor vrouwen die weduwe, gescheiden of door hun man in de steek gelaten waren. In dat ribaat (een soort kennisinstituut) konden de vrouwen weer tot rust komen, zich aan het geloof wijden en kregen ze les van Fatima bint 'Abbaas. Geen wonder dat ze heel geliefd, populair en invloedrijk was. Ze overleed in 1314 op de dag van Arafat, op ongeveer 84-jarige leeftijd.^{viii}

^{viii}Sa'diyya Shaikh. Sufi Narratives of Intimacy. Ibn 'Arabi, Gender and Sexuality. The University Of North Carolina Press, 2012, p. 1. Op: <http://www.tf.uio.no/english/research/news-and-events/events/guest-lectures-seminars/2013/aastahansteen.-preparation-chapter-sadiyya-shaikh.pdf> (gezien 18 januari 2017).

Saadia Yacoob. Women and education in the pre-modern Middle East: Reconstructing the lives of two female jurists (faqihat). Montreal: McGill University, 2006, p. 66-68 en Muhaddithaat - women scholars of hadith of islam, 14 januari 2013. Op: <http://the-finalrevelation.blogspot.nl/2013/01/muhaddithaat-women-scholars-of-hadith.html> (gezien 18 januari 2017).

Muhaddithaat (2013) en Bintus Sabeel. Umm Zaynab, Fatimah bint 'Abbas ibn Ali al-Fath, al-Baghdaadiyyah. Op: <http://idealmuslimah.com/personalities/women-scholars-knowledgeable/385-umm-zaynab-fatimah-bint-abbas-ibn-ali-al-fath-al-baghdaadiyyah.html> (gezien 18 januari 2017).

Javad Nurbakhsh. Sufi Women. London: Khaniqahi-Nimatullahi Publications, 1990, p. 161, Shaikh (2012), p. 2, Muhaddithaat (2013) en Yacoob (2006), p. 66-67.

Gebaseerd op enkele hadieth in de verzameling van Muslim, waarin de Profeet heeft gezegd: "Hij die mij in een droom zag, heeft mij werkelijk gezien" en "Hij die mij in een droom zag, heeft de waarheid gezien". Translation of Sahih Muslim, Book 29 (The Book of Vision), 5635 en 5637. Op: http://www.iium.edu.my/deed/hadith/muslim/029_smt.html (gezien 18 januari 2017).

Yacoob (2006), p. 64-65.

Sabeel. Zie ook Yacoob (2006), p. 68.

Yacoob (2006), p. 66-69 en Muhaddithaat (2013)

Inleiding Koranwetenschappen

“Inleiding Koranwetenschappen is een intensieve en verdiepende cursus over klassieke en moderne Koranwetenschappen (Ulum al-Qur’ān). In Koranwetenschappen staan enkele vragen centraal: Wat bedoelen we met de Koran, hoe is het geopenbaard, verzameld, gestructureerd en overgeleverd? Hoe moeten we begrijpen dat Gods Woord – God die bestaat buiten de tijd en spreekt zonder letters en geluid – zich openbaart in de tijd en in letters en geluid? Hoe werd er gekeken naar variaties in recitatie en schrift? Welk vers werd in welke context geopenbaard?

Daarnaast worden de interpretatie principes van de Qur’ān (Usul al-Tafsīr) besproken: hoe komt men tot betekenis, hoeveel verschillende betekenissen kunnen verzen hebben? Hoe ga je om met meerdere en-of tegenstrijdige interpretaties? Ook worden belangrijke Koran-exegeten en verschillende Koranverzen behandeld. Islamitische theologie, geschiedenis en interpretatiewetenschappen komen op die manier allemaal voorbij, om tot een dieper begrip van de centrale tekst van de islam te geraken.”

Vertaling en Analyse Soera 97 Al-Qadr

Arnold Yasin Mol heeft verschillende keren in de Ramadan lezingen gegeven voor Fahm Instituut over de tafseer van soera Al-Qadr.

Hieronder volgt de vertaling en analyse van Al-Maturidi's exegese van soera 97 Al-Qadr door Arnold Yasin Mol.

{ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ }

97:1 Wij hebben hem neergezonden ('anzalnāhu) in de nacht van de beslissing/bepaling (Laylati al-Qadr).

{ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ }

97:2 En hoe kom jij te weten ('adrāka) wat de nacht van de beslissing is?

{ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ }

97:3 De nacht van de beslissing is beter (khīr) dan duizend maanden.

{ تَنْزِيلُ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِّنْ كُلِّ أَمْرٍ }

97:4 De engelen en de geest (al-Rūh) dalen (tanazzalu) erin neer met toestemming van hun Heer voor elke beschikking/bevel (min kulli 'amr).

{ سَلَامٌ هِيَ حَتَّىٰ مَطَلَعِ الْفَجْرِ }

97:5 Vol vrede (salām) is hij tot aan de opkomst (matla'i) van de dageraad.

Mekkaans⁵. {97:1} De mensen van Ta'wīl zeggen: Dat Hij zegt {Wij hebben hem neergezonden}, betekende: de Qur'an.⁶ En van dit wordt verkregen dat het betekent: al-Salām wat later in de sūrah genoemd wordt, tot Hij zegt: {voor elke beschikking vol vrede}. Dus wat wordt gezegd is: Hij heeft de Qur'an in Laylah al-Qadr neergezonden. Dit wordt op verschillende manieren (mukhtalifūn) begrepen:

Sommigen zeggen⁷: De Qur'an was compleet (jumlah) neergezonden⁸ tot de laagste hemel (samā' al-Dunyā) van de Lawh al-Mahfūz in deze nacht, en is in de maand Ramadan, want Hij zegt {De maand Ramadan is wanneer Hij de Qur'an heeft neergezonden (Q.2:185)}, betekende: Hij heeft het van de Lawh al-Mahfūz neergezonden, daarna naar de laagste hemel op de Boodschapper van God (saws) in aparte gedeeltes bij bepaalde nood (Qadr al-Hājah) voor het bevelen ('amr) en verbieden, het toegestane en het verbodene (al-Halāl wa al-Harām), het corrigerende, en al dat nodig is.⁹

Sommigen zeggen: Dat het daarentegen is neergezonden van de Lawh al-Mahfūz in deze nacht van waarde (al-Muqadār) waarvan het tot hem komt wat nodig is voor al het geadresseerde publiek, daarna wordt het neergezonden op de Boodschapper van God (saws) in aparte gedeeltes, en God weet het.

Daarna worden wij niet geïnformeerd wat deze nacht zo speciaal (al-Fadilah) maakt. Omdat er speciale aanbidding erin wordt gemaakt¹⁰, Hij test de schepping via het vervullen van het verlangen en ontwikkeling, of het is speciaal in zijn positie qua het testen van de engelen en hun verantwoordelijkheden van het nederzenden daarin en de aanbidding op aarde, en het neerzenden van de Qur'an en soortgelijke¹¹, of voor de wijsheid en betekent dat de speciaalheid niet tevoorschijn komt (lam yutala'a) in die enkele betekenis.¹² En voor zeker zijn er bepaalde posities [in tijd of plek] die specialer zijn voor aanbidding, zoals genoemd is: "Een enkel gebed in de Masjid al-Harām is gelijk aan 100.000 gebeden ergens anders, en een enkel gebed in een moskee is gelijk aan 100 gebeden ergens anders behalve de Masjid al-Harām." En God de Verhevene zegt {en dat de moskeeën (Q.72:18)} specifieke gebieden zijn specialer dan anderen, omdat er aanbidding in hen wordt gedaan.¹³ Opdat het de mogelijkheid is dat sommige tijden speciaal zijn vergeleken met anderen, omdat er aanbidding in wordt gemaakt, omdat deze posities duidelijk zijn, maar de speciale tijden zijn niet duidelijk, waardoor het nodig is dat deze tijden duidelijk worden gemaakt¹⁴, en zo is het—God weet het— dat als het wordt verduidelijkt via tekens ('ashīr), want er is geen provisies (mu'wnah) noodzakelijk (talzam) voor het zoeken.¹⁵ Omdat het het behoudt dat het tijdsmoment en de nacht specifiek zijn. Betreffende de positie (al-Makān) van de noodzakelijke provisies in het bereiken van die positie, en op dat het er uit laat wat niet een tijdsmoment verduidelijkt van het verlaten van de Rūh van de mens bij zijn sterven, wanneer het manifesteert, en informeert over het einde van zijn leven, waarvan het [i.e. zijn leven] gevuld werd met grote zonde en rebellerie (ma'siyyah), die vredig is in de laatste gedeeltes [van zijn leven] en dan spijt heeft. Dus het [het tijdsmoment van de dood of Laylah al-Qadr] manifesteert niet, voor het voortzetten op angst en waarschuwing en hoop. Op dat is er geen manifestatie deze nacht, vanwege de noodzakelijkheid voor de manifestatie van alle nachten, voor mensen om de andere nachten ook te vieren, en God weet het.¹⁶

Dan is de vraag over dat de Qur'an is neergezonden in die nacht is bewezen in Zijn spreken {Ha Miem, bij het duidelijke Boek, Wij hebben het in een gezegende nacht neergezonden, Wij hebben steeds gewaarschuwd (Q.44:1-3)} en dat gaat over Laylat al-Qadr en verklaart het. Dan zegt Hij {En hoe kom jij te weten wat de nacht van de beslissing is? (Q.97:2)}, dit heeft twee aspecten: Ten eerste, Hij zegt: Jij weet pas totdat Hij jou het laat weten; zoals in Zijn spreken {Dat behoort tot de mededelingen over het verborgene die Wij aan jou openbaren en die jij noch jouw volk van tevoren kenden. Wees dan geduldig; het [goede] uiteinde komt de godvrezenden toe. (Q.11:49)} en dat is wat er wordt verkregen van Zijn spreken {en hoe kom jij te weten} voor de verheerlijking en bewondering van het, en God weet het. En het wordt gezegd: Het neerzenden van dit vers is met de betekenis van geruststelling (al-Tasli), het geeft deze nacht onderscheid en de daden in het, dan verklaart het zijn speciaalheid met {De nacht van de beslissing is beter dan duizend maanden. (Q.97:3)}, waarover meningsverschil (ikhtilaf) is: Sommigen zeggen dat de Profeet (saws) de Bani Umayyad op zijn minbar zag, daarom werd het slecht (sā'ahu), en daarna werd [heel sūrah al-Qadr] (Q.97:1-6) geopenbaard, betekende: Duizend maanden zal het [de minbar i.e. de kalifaat] na jou bezet worden door de Bani Umayyad, O Mohammed (saws)!¹⁷ En sommigen zeggen: De daden in het zijn even goed als in een 1000 maanden, en het wordt ook gezegd dat de Boodschapper van God (saws) naar zijn metgezellen een man van de Banī Isra'īl noemde die voor 1000 maanden jihād op de weg van God deed, en dat was heel machtig voor hen. En toen openbaarde de Verhevene {97:3}, betekende: de daden hierin zijn zo goed als de jihād van die man in 1000

maanden.¹⁸ En hieruit wordt verkregen dat 1000 maanden wordt genoemd als een vorm van metafoor (al-Tamthīl)¹⁹ en is niet bedoeld als een tijdstandaard. Betekende: beter dan een 1000 maanden en meer, omdat een bepaalde kwantiteit (al-Taqdīr) bedoeld is ter demonstratie van een essentiële hoeveelheid, en ter demonstratie dat iets het onderscheid en benadrukt. Dus het is niet de bedoeling om de hoeveelheid te beperken, en is zoals Zijn spreken {Vraag om vergeving voor hen of vraag niet om vergeving voor hen. Al vraag jij zeventig maal om vergeving voor hen, God zal hun niet vergeven. (9:80)} op deze manier bedoelt.

Dan is er ook meningsverschil over de benaming van Laylah al-Qadr. Sommigen zeggen: Een nacht van gebod (al-Hukm) en beveling (al-Qadā'), in het wordt geboden en bevolen wat Hij wilt dat is in dat jaar dan komende (al-'ām al-Maqbul).²⁰ Zoals in Zijn spreken {waarin iedere wijze beschikking afzonderlijk wordt beslist (al-Hakīm) (44:4)}. Of het wordt zo genoemd omdat deze nacht bedoeld is voor bepaling (qadr) en rankschikking (manzilah) met God de Verhevene, want iets groots is beschreven met Qadr en Manzilah. En ook de naam Laylah al-Mubārakah²¹, omdat het is geopenbaard erin met zegeningen en barmhartigheid van God de Verhevene voor Zijn schepping. Of het is Mubārakah vanwege de vele werken in het zoals aanbedding.

En de Machtige en Majestueze zegt {97:4}. Sommigen zeggen dat de Rūh hier Gabriel (as) is, zoals de Verhevene Zijn spreken {en daarmee is de betrouwbare Rūh neergedaald (26:193)}. En sommigen zeggen: de engelen verantwoordelijk over de schepping, zoals de engelen verantwoordelijkheid met de nakomelingen van Adam (Banī Adam). En het is mogelijk dat de Rūh hier barmhartigheid (al-Rahmah) is, betekende: de engelen worden nedergezonden met barmhartigheid. Over de naam Mubārakah via wat is neergezonden in het van zegeningen. Dan is er meningsverschil over Zijn spreken. Sommigen zeggen: betekende dat in deze nacht de engelen en de Rūh neer worden gezonden. En het wordt gezegd over {in het}, betekende: in de engelen. En de Machtige en Majestueze zegt {met toestemming van hun Heer}, betekende: zij dalen neer via het bevel van hun Heer. En de Machtige en Majestueze zegt {voor elk bevel vrede}²², sommigen zeggen: betekende via alle bevelen is het bepaald in dat jaar op aarde²³, en zoals al-Qatabi zegt: {voor elk bevel vrede}, betekende via alle vredige bevel. En het wordt gezegd: via alle bevel regelt God het, betekende, de engelen weten niet wat God de Verhevene voor hen heeft bepaald, behalve wat God aan hun doorgeeft.²⁴ En de Machtige en Majestueze zegt {vrede is}, het wordt gezegd: de engelen worden neergezonden via hun vleugels met vrede, barmhartigheid en vergeving van God de Verhevene. En sommigen zeggen: betekende het is een veilige nacht want het brengt geen kwaad (sharr) voort en Satan wordt niet gestuurd (yurasul) in het tot zonsopgang.²⁵ En sommigen zeggen: het is vrede van de engelen, betekende, de vrede van de engelen op alle gelovigen. En sommigen zeggen {voor elk bevel vrede} betekende, van alle soorten plagen en afflictie is men veilig. En het wordt genoemd in de Verhevene Zijn spreken {Hij heeft een gevolg voor en achter zich die hem op Gods bevel bewaken. (13:11)}, zoals gezegd door sommigen: zij beschermen tegen de straf ('adhāb) van God. En sommigen zeggen: zij beschermen via het bevel van God de Verhevene, en dat wordt eruit verkregen. En met Zijn spreken {97:4-5} zijn er twee aspecten. En Hij zei {tot aan de opkomst van de dageraad} van waaruit wordt verkregen, betekende dat de zegeningen die genoemd worden er zijn tot zonsopkomst. En wat eruit wordt verkregen is dat de engelen op aarde zijn tot aan zonsopkomst, en het is

overgeleverd van Ibn 'Abbās (ra) dat hij het reciteerde als {voor elk bevel vrede}, en hij zei: betekende de engelen.

Dan zeggen sommigen: er is een meningsverschil over de overleveringen van de Profeet (saws) in Laylah al-Qadr wanneer het is. En er is ook meningsverschil onder de Sahabāh (ra) over het: het is overgeleverd van 'Abd Allah bin 'Anīs over de Profeet (saws), hij zei: "Zoek in de laatste 10, en zoek het in alle oneven [dagen]." En het is overgeleverd door 'Abd Allah ibn Mas'ūd (ra) dat hij zei: De Boodschapper van God (saws) zei: "Een nacht in de 19e van Ramadan, en de 21e nacht, en de 23e nacht." En het is overgeleverd door ibn 'Umar (ra) over de Profeet (saws) dat hij zei: "Zij zoeken Laylat al-Qadr in de 7 laatsten." En het is overgeleverd dat het in de 27e is, en door 'Abd Allah ibn 'Umar dat: De Profeet (saws) werd bevraagd over Laylah al-Qadr, en ik luisterde, en hij zei: "Het is in heel (kulli) de Ramadan." [...] Het is een nacht als de 27e of de 29e, behalve dat wat is overgeleverd door Tawātir²⁶ van de Boodschapper van God (saws) in dat Hij ons informeert via een teken (bi-lishārah)²⁷, en dat ernaar toe gezocht wordt, hoe het ook gezocht wordt in de nachten. En op dit aspect die uit de overgeleverde tradities komen zonder afwijzing, want het is allemaal authentiek-overgeleverd (sahīh) . Het is in de Sunna soms sommige nachten, in de andere Sunna andere nachten, en in een andere Sunna de laatste 10 van de Ramadan, en in een Sunna de 10 middelste, en in een Sunna de eerste 10.²⁸ En God weet door waarheid.

Ramadan Programma

Ramadan is een tijd van reflectie, reiniging, kennis opdoen en samenzijn.

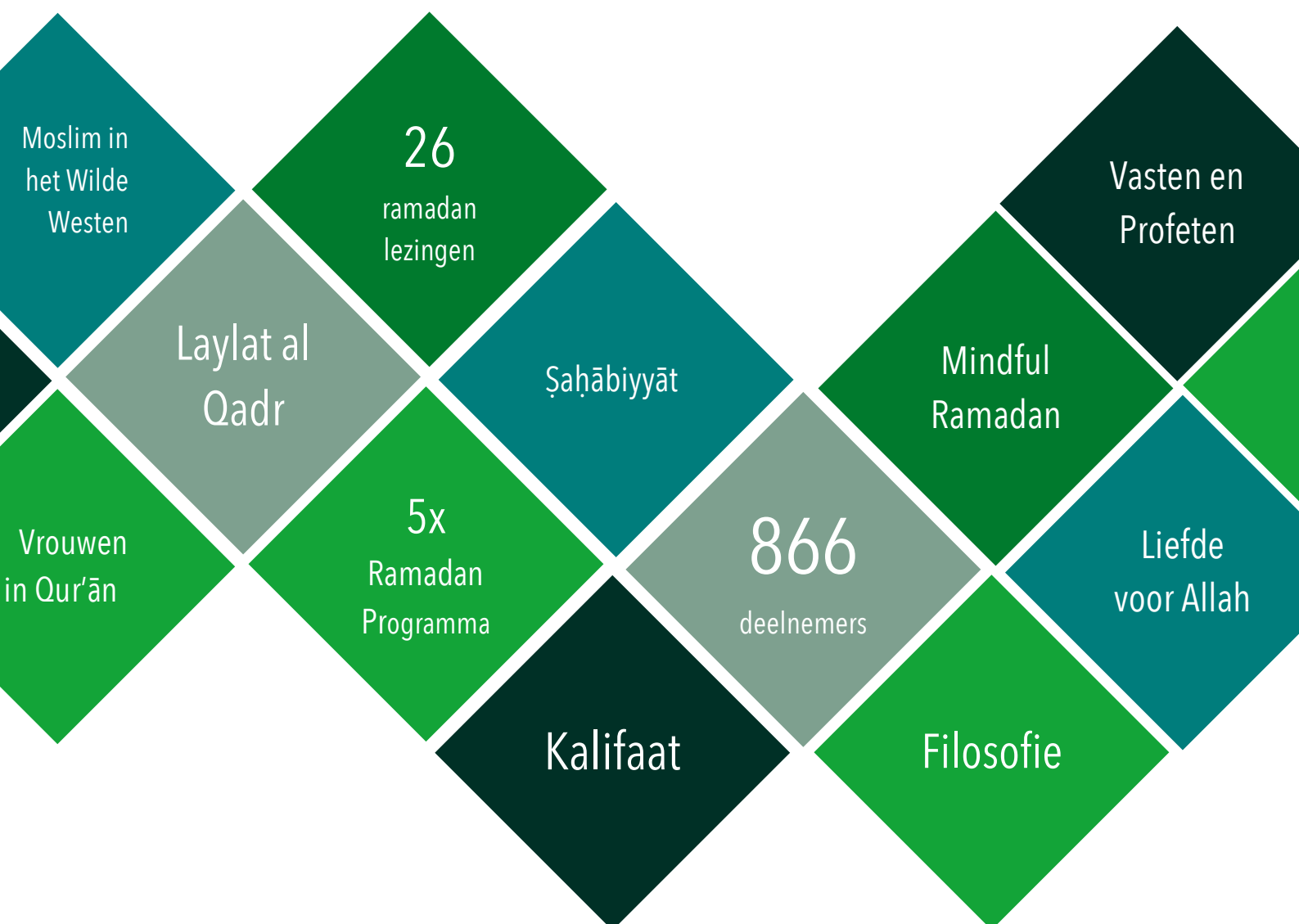
Wij geloven dat dit alles heel goed samengaat. Daarom organiseren wij tijdens de maand Ramadan elk jaar diverse laagdrempelige en gratis lezingen.

Met meestal aansluitend een iftar.

Omdat wij samen kennis opdoen belangrijk vinden.

Omdat we vinden dat niemand alleen hoeft te zijn tijdens deze mooie maand.

Om dit initiatief te steunen kunt u [doneren aan Stichting Fahm Instituut](#) NL23 INGB 0007 6901 54. Wij zijn ANBI geregistreerd.

Interview docent: Sanne Tji

Sanne is psycholoog met een passie voor het brede onderwerp van spirituele ontwikkeling. Als psycholoog heeft zij veel mensen mogen begeleiden in de zoektocht naar meer zelfkennis en -inzicht. In het dagelijks leven is zij onderzoeker en consultant op het gebied van levensbeschouwelijke thema's en daarnaast werkt zij vanuit haar eigen onderneming als coach, trainer en assessmentpsycholoog. Voor Fahm Instituut zet zij zich in middels het mede ontwikkelen en geven van trainingen en workshops op het gebied van spirituele ontwikkeling, zoals 'Mindful Moslim' en 'Mindful de Ramadan in'.

Wat is kennis voor jou?

Kennis zou ik beschrijven als de optelsom van alle informatie, ervaringen en vaardigheden die we hebben opgedaan. Onze kennis vormt de lens waarmee we waarnemen en kunnen begrijpen. Deze definitie maakt dat ik geloof dat je van alles en iedereen kunt leren, omdat het verder reikt dan enkel expliciete kennis. Ik geloof dat kennis een versterker is van datgene wat in de mens aanwezig is. Met een oprechte intentie leidt kennis tot inzicht, verwondering, wijsheid en maakt het nederig en barmhartig naar anderen. Met een verkeerde intentie kan het leiden tot blinde vlekken en een vals geloof over het eigen kunnen en maakt het arrogant en hoogmoedig. Een van de belangrijkste -en vaak onderschatte- vormen van kennis is zelfkennis.

Wie inspireren jou?

Over het algemeen raak ik geïnspireerd door mensen die excelleren op een specifiek gebied. Dit kan zo expliciet zijn als een professionele expertise, maar ook zo subtiel als een bepaalde karaktereigenschap. Feitelijk kan daarmee iedereen voor mij een inspiratiebron zijn. Door mij te verdiepen in de thema's zelfonderzoek en diversiteit in (spirituele) persoonlijkheid, heeft het begrip "inspirator" een hele brede betekenis gekregen. Ik heb veel bewondering en respect voor iedereen die het confronterende pad van zelfontwikkeling bewandelt.

Waarom zet jij je in voor Fahm Instituut?

Ze zeggen: "to teach is to learn twice". Het geven van workshops en trainingen voor Fahm Instituut zorgt ervoor dat ik me in nieuwe thema's vastbijt, dieper reflecteer en leer van de interactie met de deelnemers. Ik krijg er energie van om (soms droge) kennis te vertalen naar levendige, toegankelijke werkvormen en voorbeelden die ertoe leiden dat deelnemers worden geïnspireerd en gefaciliteerd in hun zoektocht en transformatieproces. Bij Fahm Instituut is er ruimte voor diversiteit, kritische reflectie en ervaringsgericht leren; een unieke combinatie in Nederland.

Welke cursus zou je ooit nog eens willen geven?

Er wordt door zowel mijzelf als enkele deelnemers van “Mindful Moslim” en “Mindful de Ramadan in” al enige tijd uitgekeken naar een meerdaagse retraite op het gebied van zelfonderzoek en zelfkennis. Met de wil van Allāh zal die er dit najaar komen

“Onze kennis vormt de lens waarmee we alles waarnemen en kunnen begrijpen. Deze definitie maakt dat ik geloof dat je van alles en iedereen kunt leren, omdat het verder reikt dan enkel expliciete kennis”.

Introductie Workshop Mindful Moslim

De introductieworkshop Mindful Moslim is een interactieve workshop over balans en bewustzijn vanuit een Islamitisch perspectief, geïnspireerd op het werk van Imām Abū Ḥāmid Al-Ghazālī. Middels een theologische en psychologische verdieping wordt er in de workshop ingegaan op hoe een goede balans te vinden tussen hectiek en leven in het moment en tussen moeten, willen en geloven. De workshop kenmerkt zich door inhoudelijke diepgang en actieve werkvormen die resulteren in toepasbare en persoonlijke handvatten voor in het dagelijks leven.

De introductieworkshop is in de afgelopen jaren op diverse locaties in Nederland en ook in België gegeven, vaak op verzoek. Om diepgang, persoonlijke aandacht en een veilige sfeer te kunnen borgen, wat essentieel is bij een onderwerp dat raakt aan bewustzijn en zelfonderzoek, wordt de workshop altijd in kleinschalige setting georganiseerd. Wat deelnemers in het bijzonder waarderen aan de workshop, is het ervaringsgerichte karakter en de verbinding die gemaakt wordt tussen Islamitische bronnen en concrete maatschappelijk relevante thema's.

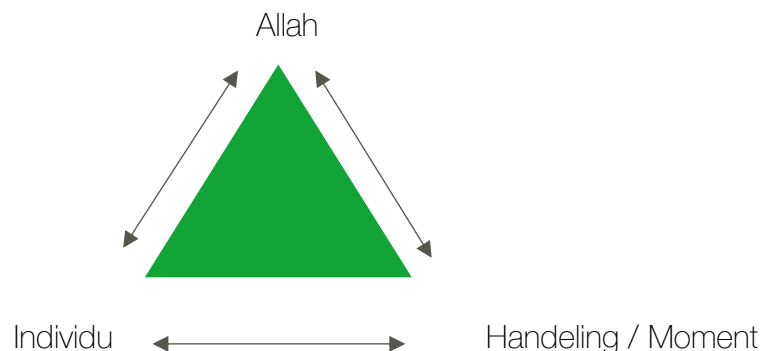
Sanne Tji: De interesse voor het onderwerp is voor ons beiden, afzonderlijk van elkaar, ontstaan doordat we door een heftige gebeurtenis hebben geleerd wat het verschil is tussen iets weten en iets daadwerkelijk ervaren. Zoals het concept van tawakkul (volledig vertrouwen op Allah); dit kun je rationeel snappen, maar daadwerkelijk begrijpen door het te ervaren is iets wezenlijk anders. Voor mij persoonlijk geldt dat hierdoor een zoektocht startte naar de rol van balans en bewustzijn in mijn eigen leven en welke plek dat heeft in de Islam. In het leven en het werk van Imām Abū Ḥāmid Al-Ghazālī vonden we ontzettend veel aanknopingspunten. In zijn leven zorgde ook een crisismoment voor een radicale omschakeling van focus op de buitenwereld naar een focus op de binnenwereld; het ego (het “Zelf”) onder de loep en een zoektocht naar meer bewustzijn.

Anne Dijk: Mindfulness wordt vaak met andere (oosterse) tradities verbonden. Mindful betekent echter simpelweg “Bewust-Zijn”. Juist in de islamitische traditie is er veel aandacht voor de vraag; hoe nu echt bewust te worden van ons eigen ‘zijn’? Hoe kritisch naar jezelf te leren kijken en hoe jouw leven in een goede balans te brengen? In de Koran vinden we daartoe o.a. terug:

Q75.2 : ‘En ik doe beroep op de nafs al-lawwaama (zichzelf bevragende ziel)’

Q91.7 : ‘En bij de ziel en Wie deze (perfect) gebalanceerd heeft’.

In veel mindfulness tradities zien we een focus op het moment (een handeling) en het individu. In de Islamitische traditie is het een streven dat het individu juist in elk moment Allah ook kan ervaren.

© Mindful Moslim – Fahm Instituut

Sanne Tji: Een bekend gezegde luidt “wie zijn Zelf kent, kent zijn Heer”. Om ons meer bewust te kunnen zijn van Allah (taqwā) is het van belang meer bewust te zijn van het Zelf. Bewustzijn vergt aandacht. Maar aandachtig zijn is geen gemakkelijke opgave in deze tijd van overprikkeling. Eigenlijk trainen we onszelf dagelijks in afleiding, in plaats van in aandacht. Anne Dijk: Hoe kunnen we die aandacht dan trainen? Hier gaan we onder andere op in en mee aan de slag gedurende de eendaagse introductieworkshop Mindful Moslim.

Mindful de Ramadan in

Op 13 mei 2018 vond het langverwachte vervolg op de introductieworkshop Mindful Moslim plaats, onder leiding van Sanne Tji (Psycholoog, Mindfulness (MBSR)- en NLP-practitioner) en Heleen Nesse-Sijtsema (Huisarts en Mindfulness (MBCT)-trainer). Op de ervaringsgerichte retraite-dag “Mindful de Ramadan in” gaan de deelnemers “offline” en praktisch aan de slag met de eigen mindset. Het doel van de dag is een moment van bezinning, inspiratie en ontspanning te ervaren, om met een gebalanceerde mindset de Ramadan in te gaan. Thema’s die centraal staan op deze dag zijn murāqabah, meditatie en stilte. De oefeningen zijn erop gericht stilte en focus in het hoofd te krijgen en meer inzicht te krijgen in de “binnenwereld”. Hierdoor wordt het mogelijk belemmeringen te herkennen en doorbreken die het optimaal benutten van de Ramadan, en spirituele ontwikkeling in het algemeen, in de weg staan.

Quote uit de cursus:

Shaykh Ibn 'Aṭā'illāh al-Iskandarī zegt in zijn kitāb al-Hikam het volgende:

“Er is niets beter voor het hart dan een spirituele retraite [terugtrekking], door middel van welke het domein van diepe reflectie en inzichten kan worden betreden”.

Wat zeggen de deelnemers?

Voor mij is het opdoen van kennis essentieel om mijn geloofsbeleving te verdiepen.

De afgelopen jaren heb ik Fahm Instituut in een aantal verschillende settings meegemaakt. Zo heb ik de cursussen Islamitische Filosofie, Islamitisch Feminisme?! en Mindful Moslim gevolgd, ben ik naar een filmavond (iftar) over Al-Ghazali geweest. Ook heb ik Fahm Instituut in twee verschillende kloosterweekenden meegemaakt. Wat Fahm Instituut kenmerkt in al deze verschillende settings is dat professionaliteit voorop staat. De docenten zijn altijd enorm goed voorbereid, er is lesmateriaal dat allemaal netjes in mapjes/boekjes aanwezig is. Voorafgaand aan de cursus is de communicatie helder. Wat ik waardeer aan de cursussen van Fahm Instituut is dat thema's zoveel mogelijk vanuit verschillende denkers en perspectieven benaderd worden, waardoor je als cursist de informatie tot je krijgt zonder dat daar een waardeoordeel aan gekoppeld is van wat 'juist' is. Ik hoop in de toekomst op een cursus of retraiteweekend ergens op een mooie plek in de natuur, waar theoretische kennis, spiritualiteit en ontspanning worden gecombineerd!

Souad Aitikne-Schilder, 29 jaar, Rotterdam

Bismillah hir-Rahman nir-Rahim

Er wordt vaak gezegd: “knowledge is power”, maar voor mij is dat gedeeltelijk waar. Het ligt er namelijk aan tot welk dieper inzicht je komt en wat je met de vergaarde kennis doet. Voor mij is Islam de religie van kennis, mijn inspiratie om op zoek te blijven naar kennis, inzicht en zelfontplooiing. Mijn levenswijze.

Kennis is hetgeen wat je leert, een verzameling van informatie verkregen door vaardigheden, ervaringen en opleiding en het vermogen om dit vervolgens toe te passen. Opgedane kennis zorgt voor persoonlijke ontwikkeling, maar tevens je dienstbaar opstellen, een bijdrage leveren aan de maatschappij en het leven van anderen.

Door de jaren heen heb ik mij op verschillende manieren ontwikkeld: academische vakkennis, zelfkennis maar ook door ervaring. Doordat je voortdurend in ontwikkeling bent, weet je ook dat er meer is dan dat we niet weten dan dat we wel weten. Ik miste een stuk spirituele verrijking. Via social media kwam ik bij het Fahm Instituut, verdieping in de Islam.

Als ik aan Fahm Instituut denk dan denk ik als eerste aan de gedreven mensen die er werken, zich volop inzetten, academici die hun kennis zorgvuldig overbrengen, echte professionals. De thema's en activiteiten van Fahm Instituut, cursussen, lezingen en workshops die zij bieden spreken mij enorm aan. Bovendien bieden zij op hun site en sociale media verschillende publicaties waar je niet eerder bij stil hebt gestaan en maken daarmee informatie over de islam toegankelijk voor iedereen, moslims en niet-moslims.

De vorm en dynamiek binnen de cursussen is zeer inspirerend. Mijn eerste workshop was Mindful Muslim: gegeven door specialisten op academisch niveau. Voor mij een geweldige combinatie, namelijk psychologie en theologie. Ik werk als vrijgevestigd psycholoog en kan het geleerde toepassen binnen mijn praktijk.

Ik heb daarnaast Islamitisch Feminisme?! en Islamitische Filosofie gevolgd. Ook deze cursussen hebben mij verrijking geleverd en mijn nieuwsgierigheid verder geprikkeld. Ik wil mij blijven verdiepen in de geschiedenis van de Islam en positie van de vrouw.

Rafija Delic-Keric, Regio Rotterdam

Gast sprekers

Onderwerpen die niet direct in een cursus zijn te vatten, maar ontzettend interessant zijn, laten we aan bod komen in lezingen. De afgelopen vijf jaar hebben we diverse sprekers uit binnen – en buitenland mogen verwelkomen. Ieder vanuit zijn eigen expertise. Zo sprak Professor Dr. Farid Esack tweemaal over bevrijdingstheologie (lees een artikel hierover eerder in dit boek) en tijdens de lezing over anti-racisme sprak hij samen met Dr. Janneke Stegeman; Dr. Umar Faruq Abdallah over onze verantwoordelijkheid om de aarde, Allah's schepping, te behouden; Dr. Serafettin Pektas over de opkomst en ontwikkeling van het Soefisme; Zakariya Bosmans over de waarden en deugden van dhikr, Professor Dr. Van Koningsveld over de oorsprong en geschiedenis van de Islam in Nederland; Professor Dr. Nadia Fadil over de nalatenschap van Professor Sabah Mahmood en Professor Dr. Mohamed Ghaly over huwelijksethiek en machtsgeenetica. Van een aantal lezingen is een korte inhoudelijke impressie opgenomen in dit boek.

Ook geven onze eigen docenten regelmatig lezingen in zowel binnen- als buitenland.

Dr. Umar Faruq Abdallah

Op 16 september 2017 gaf dr. Umar Faruq Abdallah een lezing met als titel "Tending the Earth: taking care of God's creation". In deze lezing gaf hij een uiteenzetting over de verantwoordelijkheid die de mens vanuit heeft ten aanzien van het milieu. Hij stelde dat er in de tijd waarin wij nu leven, sprake is van een ware milieuramp. Veranderingen in het klimaat zorgen voor chaos in de eco-systemen. De mens speelt hierin een centrale rol door zijn vervuiling, het verontreinigen van water en het onethisch behandelen van dieren. Als oplossingsrichting boorde hij hierbij het idee aan van "oase communities", gebaseerd op de traditionele moslim steden die waren ingericht als zogeheten "garden cities". De legitimiteit van deze traditionele moslim steden, conform islamitische wetgeving, werd bepaald door de mate van zelfvoorziening, en daarmee onafhankelijkheid en vrijheid, door het omvatten van land, vruchtbare grond en eigen water (uit de grond en lucht). Voorbeelden van dergelijke steden en communities uit de geschiedenis zijn de door 'Umar ibn al-Khattāb (r.a.) gecreëerde steden Kūfah, Baṣrah en Qayrawān. Teruggaan naar deze principes; door het vormen van "oase communities" (of: "intentional communities"), is een manier om te kunnen voldoen aan onze verantwoordelijkheid. Dr. Umar Faruq Abdallah benadrukte daarbij dat het niet gaat om het starten van een leefgemeenschap in een afgelegen natuurgebied, zoals je tegenwoordig wel ziet gebeuren onder milieubewuste mensen; binnen de Islamitische wetgeving heeft het vormen van een gemeenschap volgens deze principes prioriteit binnen de stedelijke gebieden.

Prof. Dr. Nadia Fadil

Op 22 maart 2019 gaf Prof. Dr. Nadia Fadil, antropologe en sociologe, een lezing over de nalatenschap van de –in 2018 overleden- Pakistaans-Amerikaanse Prof. Saba Mahmood in de antropologie van de Islam. Centraal in Mahmoods werk is haar kritiek op liberale westerse feministen, die het concept van vrijheid centraal stelden in de analyse van de ervaring van religiositeit onder moslima's. Uit het onderzoek van Mahmood bleek dat voor sommige moslima's niet vrijheid, maar het worden van een goede moslima en zo goed mogelijk volgen wat Allah vraagt (vroomheid) centraal staat, met bijbehorende waarden zoals gehoorzaamheid, bescheidenheid en schaamte, en naast die waarden; de dagelijkse praktijk zo goed mogelijk willen vervullen met daden van aanbidding. Het invloedrijke werk van Mahmood heeft ervoor gezorgd dat in de antropologie van Islam het binnen-perspectief van moslims veel serieuzer wordt genomen.

Prof. Dr. Mohammed Ghaly

Op 12 april 2019 gaf Prof. Dr. Mohammed Ghaly, gespecialiseerd in Islamitische ethiek en biomedische wetenschappen, een lezing met de titel "Huwelijksethiek & Machtige Genetica: Islamitische perspectieven". Prof. Dr. Ghaly begon zijn uiteenzetting met een verwijzing naar de lhyā' 'Ulūm al-Dīn van Imām al-Ghazālī, waarin redenen en aspecten van het huwelijk worden beschreven vanuit Islamitisch perspectief. Medische aspecten speelden vanuit de traditionele interpretatie daarin geen rol. Mid twintigste eeuw is daar verandering in gekomen, nadat er enorme vorderingen werden geboekt in de zoektocht naar kennis over de genetica. Deze kennis brengt mogelijkheden, maar ook ethische dilemma's met zich mee.

De professor beschreef het fenomeen van "Geneticization", waarbij alles door de lens wordt bekeken van genetica, met vergaande gevolgen over hoe men besluiten neemt rondom een huwelijkspartner en het krijgen van kinderen. Verplichte genetische testen als voorwaarde om een huwelijk wettelijk te kunnen registreren en embryoselectie zijn voorbeelden met verre gaande maatschappelijke gevolgen. Wat betekent het bijvoorbeeld maatschappelijk als er straks geen mensen met aangeboren beperkingen (mogen) zijn? Spelen we dan niet voor God?

De professor koppelde dergelijke lastige vragen aan de overwegingen die werden gemaakt door klassieke geleerden, om aan te geven dat discussies over eerlijkheid en transparantie nog steeds nut hebben in de moderne wereld. Een ander heikel punt was de vraag rondom de mate van invloed van en verklaarbaarheid vanuit genetica. Een aantal wetenschappers is van mening dat wij niets meer zijn dan onze genen en daardoor dus een predestinatie visie 'ingeschapen' hebben. Vanuit de Islamitische theologie bezien zijn wij absoluut meer dan onze genen; het concept van taklif onderbouwt dat wij verantwoordelijk zijn voor onze daden, voor zover wij vrij zijn om die keuze te kunnen maken.

Cursus Adam of Aap?/!

In deze cursus komt aan bod hoe islam en wetenschap zich tot elkaar verhouden. Welke mogelijke modellen bestaan er over de relatie tussen religie en wetenschap, en hoe werd en wordt er in de islamitische traditie naar de relatie tussen islam en wetenschap gekeken? Hoe wordt er vanuit de islamitische traditie naar het ontstaan en de evolutie van het universum, causaliteit en natuurwetten gekeken? Hoe verhouden islamitische denkers zich ten opzichte van het scheppingsverhaal in relatie met biologische evolutie en Darwins theorie? En hoe verhouden ze zich ten opzichte van het lichaam-geest debat en het bestaan van de ziel? Welke moderne wetenschappelijke-ethische uitdagingen zijn er?

In de media, alsook het publieke debat, komt vooral het conflict-model aan bod. Met name als het gaat over de evolutietheorie - werkte de klassieke islam juist vanuit het integratie model. Wetenschap en religie konden niet met elkaar in conflict zijn, want ze gaan over dezelfde realiteit en komen uiteindelijk van dezelfde Goddelijke Bron.

Wat zeggen de deelnemers?

Expansie van brein, hart en bewustzijn. Tijdens de lessen van Fahm Instituut kom ik tot leven en heb ik het gevoel dat mijn brein, hart en bewustzijn expanderen. Er worden verbanden gelegd die leiden tot voor mij nieuwe inzichten en dit resulteert bij mij doorgaans in een euforisch gevoel waar je u tegen zegt. Bij Fahm Instituut krijg je de gelegenheid om in een ongedwongen sfeer je geest te scherpen aan gelijkgestemde en totaal andersdenkende levensreizigers. Met behulp van de lessen en dialogen bij Fahm Instituut lukt het mij om stukje bij beetje mijn persoonlijke code tot het verkrijgen van Allah's tevredenheid te ontcijferen.

Verder ben ik bij Fahm Instituut nog meer de waarde van verbinding met anderen in gaan zien. Samen leren wij dan ook hoe we deze verbinding op harmonieuze wijze kunnen realiseren en behouden. Ik ben van mening dat de betekenis die wij geven aan een woord of situatie per definitie een interpretatie is. De informatie uit een tekst, toespraak of gebeurtenis verwerk je immers aan de hand van jouw referentiekader. Dat referentiekader wordt gevormd door alles wat jij in je leven hebt meegemaakt. Niemand heeft precies hetzelfde meegemaakt als een ander. Dat maakt eenieder van ons uniek en zo ook onze interpretatie. Het enige wat ons kan helpen in onze weg naar verbinding en begrip is de simpele vraag 'wat maakt dat jij dit op deze manier begrijpt'? En laat nou deze vraag steeds centraal staan in de bijeenkomsten van Fahm Instituut.

- Fadoua Sahraou

"Tijdens de cursus islamitische filosofie leerde ik over verschillende islamitische filosofen, discussies en een geschiedenis die ik nog niet kende. De docent, Kamel Essabane, bracht ons op enthousiaste wijze langs denkers zoals Ibn Sinna, Al-Farabi en Al-Ghazali. Met voorbeelden en filosofische vragen die wij als deelnemers zelf in groepjes moesten bespreken, is de cursus heel interactief en word je geprikkeld om zelf na te denken. Doordat er veel in groepsverband wordt gewerkt is dit ook een hele leuke manier om andere mensen te leren kennen. Met een nieuw gevoel van motivatie en nieuwsgierigheid ben ik teruggegaan naar huis, en denk ik nog steeds na over islamitische filosofie."

- Hugo Ruiter

Interview docent: Arnold Yasin Mol

Arnold Yasin Mol promoveert aan de universiteit van Leiden op de samenhang tussen Islamitische theologie, ethiek en koranexegese. Daarnaast studeert hij traditionele islamwetenschappen, met specialisme Ḥanafī furūʿ en uṣūl al-fiqh, onder toezicht van Shaykh Mufti Amjad Mohammed (IRTIS), waarmee hij ook een commentaar (ḥāshiya) en vertaling maakt van de klassieke koranexegese Tafsīr al-Nasafī. Daarnaast publiceert hij voor o.a. academische uitgeverijen en populaire platforms als Yaqeen Institute en is hij islamitisch docent en levensbeschouwelijk werker voor verschillende organisaties en instanties. Voor Fahm Instituut geeft hij de cursussen Adam of Aap?/!, Koranexegese, Argumenten tegen extremisme en de welbezochte lezing binnen het Ramadanprogramma; Laylat-al-Qadr.

Wat is kennis voor jou?

Kennis is voor mij datgeen wat inzicht verleent tot het bestaan en haar facetten, waaronder de mens, zijn plaats in het bestaan, zijn geschiedenis in het bestaan, en hoe de mens zich tot elkaar kan verhouden.

Wie inspireren jou?

Binnen de islamitische kennistraditie zijn dat belangrijke theologie- en wetsfilosofie geleerden als Abū Manṣūr al-Māturīdī (d. 944 CE), Abū Bakr al-Sarakhsī (d. 1097 CE), Fakhr al-Dīn al-Rāzī (d. 1209 CE), Abū Barakāt al-Nasafī (d. 1301 CE), Ibn Kamāl Pāshā (d. 1533 CE), en al-Taftāzānī (d. 1390 CE). Zij combineerden de religieuze en seculiere wetenschappen op ingenieuze manieren ten dienste van de menselijke beschaving.

Waarom zet jij je in voor Fahm?

Voor Fahm Instituut staat een open en kritische houding tot kennis zélf en het toegankelijk maken van die kennis voor een breed publiek, centraal. Die open en

kritische houding borgt daarmee een pluralistische en inclusieve visie op het bestaan en de mens. Ik krijg energie wanneer ik zeer moeilijke onderwerpen, onderwerpen die ikzelf jaren heb bestudeerd om te kunnen bevatten, weet te vertalen naar een breder publiek. Ook krijg ik er energie van als ik merk dat de materie binnen enkele lessen wordt opgepikt door het publiek en dat zij met die diamantjes niet alleen nieuwe inzichten krijgen, maar soms ook verder kunnen met hun levensbeschouwing, waar ze voorheen klem zaten in hoe om te gaan met de islamitische kennistraditie.

Welke cursus zou je ooit nog eens willen geven?

De cursus “Adam of Aap?/!: Islam en Wetenschap” zou ik nog wel eens willen geven. Kamel en ik hebben de cursus zo ingericht dat we zowel de cursisten confronteren met hun aannames, als een breedte geven van inzichten en interpretaties, die weer hun eigen ideeën over bijvoorbeeld evolutie en creationisme

kunnen verscherpen en uitdiepen. Ook zou ik nog een keer de cursus "Introductie Koranwetenschappen" willen geven. Dit onderwerp is zo belangrijk

voor moslims om goed te kennen, maar ook om zoveel mogelijk handreikingen te geven betreffende de breedte van interpretaties van de Koran als openbaringstekst.

“Kennis is voor mij datgeen wat inzicht verleent tot het bestaan en haar facetten, waaronder de mens, zijn plaats in het bestaan, zijn geschiedenis in het bestaan, en hoe de mens zich tot elkaar kan verhouden.”

Cursus Argumenten tegen Extremisme

Deze cursus bestaat uit 3 bijeenkomsten en wordt gegeven door Arnold Yasin Mol.

Deze cursus is een diepgaande analyse van de mainstream (Ahl al-Sunna) positie tegenover gewelddadig extremisme. Centraal staat de brief tegen al-Baghdadi en zijn volgelingen. Deze brief met argumentatie heeft nog veel te weinig aandacht gekregen. In deze brief behandelt een groot aantal hedendaagse geleerden 24 punten tegen gewelddadig extremisme en de foutieve interpretatie en toepassing van de Sharī'a. De 24 argumenten zijn in 7 categorieën in te delen:

1. Eigenschappen (sifat) en vereisten (shurut) van een Mufti of Qadi: punt 1-5
2. Regelgeving betreffende oorlog (ahkam al-harb): punt 6-8
3. Rechten van de mens (huquq al-'ibad) en regelgeving betreffende minderheden (ahkam al-dhimma): punt 9-15
4. Vereisten van strafwet (shurut al-hudud) en regelgeving betreffende krijgsgevangen (ahkam al-asra): punt 16-18
5. Geloofsleer (aqida): punt 19-20
6. Leiderschap (imama): punt 21-22
7. Trouw aan de Umma (al-wala wa al-bara): punt 23-24

Punt 5 van de brief is: "Het is in de Islam verboden om de hedendaagse realiteit te negeren bij het uitvaardigen van rechtsuitspraken." Tijdens de cursus bespreken we in relatie daarop dit citaat van de bekende Hanafi rechter Ibn Abidin (d. 1836CE):

"Juridische zaken zijn gevestigd op basis van een directe brontekst (sarih al-nass)...of op basis van ijthad en ra'y (rede). In de meeste gevallen ontwikkelt de mujtahid zijn juridische argumenten en oordelen op basis van 'urf (sociale gebruiken) in zijn tijd op zo'n manier dat, als hij in andere tijd had geleefd, hij een ander had oordeel gemaakt. Het is precies om deze reden dat de klassieke geleerden zeiden, betreffende de omstandigheden en vereisten van ijthad, dat hij (de mujtahid) diepgaande kennis moet hebben van lokale gebruiken en orde van de mensen. Dus vele wetten veranderen volgens de veranderende tijden (bi ikhtilaf zaman) op zo'n manier dat, als een wet al die tijd hetzelfde zou blijven, het het veel moeilijkheden en schade zou toebrengen aan de mensen (al-mashaqqah wa darar). Dit zou een overtreding zijn van de universele principes van de Sharia die gebaseerd zijn op de behoefte om dingen licht en makkelijk te maken (takhfif wa taysir)."

Raghib al-Isfahani: Wees martelaren voor mensenrechten

In mijn academisch onderzoek naar mensenrechten-concepten in klassiek en modern islamitisch denken is de koranexegese (tafsir) van de middeleeuwse korangeleerde en filosoof al-Raghib al-Isfahani (d. 501 AH/1108 CE) een van de meest interessante exegesesen die ik ben tegengekomen.

Door: Arnold Yasin Mol³

Over Raghib's leven zelf is weinig bekend, maar door de populariteit van zijn werken zijn deze meest bewaard gebleven.[i] Hij schreef werken over Arabische literatuur en grammatica, maar is vooral bekend vanwege zijn theologisch-filosofisch werk, dat latere islamitische grootheden als al-Ghazali (d. 1111 CE) heeft beïnvloed [ii], en om zijn Koranisch woordenboek (de Mufradat fi Gharib al-Qur'an)[iii], dat al eeuwen een standaard referentiewerk is voor Koranwetenschappers en -exegeten. Minder bekend is dat hij ook een uitgebreide tafsir heeft geschreven, waarin hij zijn theologisch-filosofische en Koranische wetenschap samenbrengt. Raghib leefde in een tijd die bekend staat als de Gouden Eeuw van de islam, waarin zowel religieuze als humanistische en wetenschappelijke kennis tot grote hoogten werd uitgewerkt en gepraktiseerd. De Perzische stad Isfahan, waarnaar Raghib vernoemd is, was een duidelijke weerspiegeling van die Gouden Eeuw, waarin belangrijke religieuze geleerden naast filosofen en wetenschappers werkten en waarin een grote tolerantie was voor andere geloven. Belangrijk is ook dat dit een periode was waar het kalifaat nog bestond; de moslimgebieden stonden vaak onder gezag van lokale leiders die direct of indirect de religieuze status van de kalief erkenden, en die de tot in grote details uitgewerkte sharia via rechters toepasten. De Gouden Eeuw floreerde dus onder de middeleeuwse uitwerking van de sharia en het kalifaat. In Raghib's werken komen deze elementen allemaal samen.

Raghib's humanistische tafsir

Een goed voorbeeld hiervan is Raghib's commentaar op dit Koranvers:

“Jullie die geloven! Weest standvastig voor God (qawwamin li-lahi) als getuigen/martelaren van de rechtvaardigheid (shuhada bi-lQist). En laat de afkeer/haat (shana'n) van mensen jullie er niet toe brengen niet rechtvaardig te zijn (alla ta'dilu). Weest rechtvaardig,

³ Originele publicatie: <http://www.nieuwemoskee.nl/2014/07/raghib-al-isfahani-wees-martelaren-voor-mensenrechten/>

dat is dichterbij godvrezendheid. ('adilu, huwa aqrab li-ITaqwa). En vreest God (attaqu Allah). God is welingelicht over wat jullie doen". [Soera 5:8, aangepaste vertaling van Leemhuis]

Het standvastig zijn begrijpt hij als: Wij zijn God's vertegenwoordigers (khulafa) doordat wij getuigen/martelaren (shuhada) voor gelijkwaardige rechtvaardigheid (al-'Adala) zijn. Dit vergelijkt hij met de Koranvers 4:135[iv].

Het getuige/martelaar zijn: God beveelt de gelovigen om martelaren/getuigen te zijn voor de mensenrechten van alle mensen (shuhada li-Huquq al-Nass), en hiervoor op te komen wanneer mensen meningsverschillen of conflicten hebben over Gods geboden (Amr Allah), want Gods geboden zijn altijd gericht op de rechten van de mens.

Over afkeer/haat hebben tegen bepaalde mensen: de enige haat die men kan hebben tegen mensen, is omdat zij onrechtvaardig hebben gehandeld. Dit mag geen excuus zijn om agressief (al-'itida) tegen hen te zijn, want dit is onrecht en dus het tegenovergestelde van gelijkwaardige rechtvaardigheid. Het maakt daarbij niet uit of zij vijanden of ongelovigen zijn. Hij vergelijkt dit met Koranvers 5:2[v].

Godsvrees: iets is alleen Godsvrees/Godsbewustzijn (al-Taqwa) of van de goede daden (fa'ala al-Khīr), als het compleet doordrongen is van gelijkwaardige rechtvaardigheid.[vi]

De consequenties hiervan zijn volgens hem: geen enkele vorm van onrecht of onderdrukking (al-Thzulm) geeft moslims het recht om zomaar hun vijanden te doden of te vervloeken, want dit is op zichzelf ook een onrecht. Deze verzen (5:2 en 5:8) zijn geopenbaard als reactie toen de Mekkaanse Quraish stam de moslims verdreven hadden. God beveelt in deze verzen dus dat de moslims hen met rust moeten laten en hen alleen met gelijkwaardige rechtvaardigheid mogen benaderen. Wanneer men handelt met een ongelovige (al-Kafir) via de geboden van God, dan kan men dat alleen doen met de doelstelling dat men Gods tevredenheid zoekt en men waardig genoeg is om Zijn geboden uit te dragen. Men wordt alleen waardig, door het toe te passen met gelijkwaardige rechtvaardigheid in reactie op zowel goede als kwade daden, en dat men standvastig is voor het martelaarschap/getuigen, door mensen hun rechten te geven (bi-l-Haqq).[vii]

De rechten van God en de mens in de klassieke sharia

De humanistische concepten van tolerantie, anti-agressie en gelijkwaardigheid voor het recht zijn duidelijk in deze exegetische aanwezig. Er is geen blinde toepassing van de sharia, maar een nadruk op een humanistische methodologie en visie die door God zelf bevolen is. Ook al deelde men de wereld op in gelovig en ongelovig, wat zich uitte in bepaalde vormen van discriminatie in sociale en wettelijke structuren, er was wel een duidelijke visie op het idee dat alle mensen rechten hebben. Klassieke wetsgeleerden (al-Fuqaha) deelden de sharia op in verschillende onderwerpsgebieden; het gebied van geloof en rituelen tussen God en mens (al-'ibadat) en het gebied van sociaal handelen tussen de mensen (al-Mu'amalat). De

verschillende onderwerpen in deze gebieden vielen volgens hen onder de 'rechten van God (Huquq Allah)' of onder de 'rechten van de mens (Huquq al-Nass/al-insan/al-'ibad/al-Adamiyin)'. Het geloven in God als Schepper en dat je Hem daardoor aanbidt, werd gezien als een Goddelijk recht. Dat iemand recht heeft op vrijheid en bezit, werd gezien als een menselijk recht. Een van de interessantere indelingen is, dat men het strafrecht (Hudud) niet onder het menselijk recht plaatste, maar onder het Goddelijk recht, waarbij God als een vertegenwoordiger werd gezien van het algemeen welzijn (maslaha).[viii] Het vervullen van de straf voor overval, diefstal en moord en dergelijke, zag men als een vorm van bescherming en garantie van de menselijke rechten van leven, veiligheid en bezit.[ix] Deze constructie is niet helemaal hetzelfde als het moderne concept van mensenrechten, maar is wel een belangrijke voorloper die al eeuwen voor de Verlichting bestond. Voor de klassieke geleerden was er ook een duidelijke hiërarchie, waarbij de rechten van de mens boven die van God stonden. De Koranverzen die over strafrecht gaan, eindigen allemaal met dat men berouw kan betuigen en daardoor vergeven wordt. Wij zien dit ook terug bij de Koranverzen die de straf voor offensieve oorlog en terrorisme bespreken:

"De vergelding van hen die tegen God en Zijn gezant oorlog voeren en erop uit trekken om op de aarde verderf te zaaien zal zijn, dat zij ter dood gebracht zullen worden, of gekruisigd, of dat hun handen en hun voeten aan tegenovergestelde kanten worden afgehouden, of dat zij uit het land verbannen worden. Dat is voor hen een schande in het tegenwoordige leven en in het hiernamaals is er voor hen een geweldige bestraffing. Afgezien van hen die berouw tonen voordat jullie hen overheersten. Weet dan dat God vergevend en barmhartig is." [Soera 5:33-34, Leemhuis]

Raghib zegt hierop: "Deze uitzondering geldt voor iedereen die berouw toont en geldt voor zowel de hemelse straf (al-'adhab) als het uitvoeren van het strafrecht (al-Hudud), zoals gezegd door sommige wetsgeleerden. Alle rechten van God (kulli Haqq Allah) [in het uitvoeren van straffen] zijn gedetailleerd voorgeschreven (mukhtass) op een doorslaggevende manier (bi-qata' al-Tariq), dus het berouw tonen voordat men overmeesterd is, verwijderd (yuzil) wat op de misdadiger is van de rechten van God [de uitvoering van de straf], [en dit afhouden van een straf] behoort tot de rechten van de mensheid (Huquq al-Adamiyin) die niet verwijderd (la yuzil) kunnen worden wanneer deze gezocht worden door degenen die hen bezitten."[x]

In deze klassieke sharia-constructie kunnen de rechten van de mens nooit worden verwijderd. Ze zijn er altijd bezitters van, terwijl de rechten van God wel verwijderd kunnen worden, aangezien Hij ze niet nodig heeft. Een latere klassieke geleerde, al-Razi (d. 604 AH), verwoordt dit zeer krachtig in zijn commentaar op Koranverzen 11:117-119:

"En de betekenis is dat de Verhevene geen gemeenschappen vernietigt puur gebaseerd op het feit dat zij polytheïsten (Mushrikīn) zijn als zij rechtvaardig zijn (muslihīn) in publieke en sociale zaken (al-Mu'āmalāt) in wat tussen hen is. De hemelse straf van vernietiging gebeurt niet vanwege dat mensen polytheïstische en ongelovige overtuigingen (li-Ishirk wa al-Kufr) hebben. Nee, Hij stuurt alleen een hemelse straf (al-'adhab) wanneer zij kwaadaardig (asawa)

zijn in sociale zaken (al-Mu'amalat) en zij menselijke en materiele schade verspreiden en mensen hun rechten afnemen (al-Thzulm). De wetsgeleerden zeggen daarom dat de rechten van God gebaseerd zijn op liberale vergeving (al-Musamahah) en vrijgevigheid (al-Musahalah). De rechten van de mens (Huquq al-'ibad) zijn gebaseerd op het strikt naleven (al-Dfiq) en beschermen (al-Shuhh) van deze rechten.”[xi]

Mensenrechten domineren dus de rechten van God, omdat de laatste altijd Vergevend en Barmhartig is. Het welzijn van de mens staat boven alles. Deze humanistische visie baseerden de wetsgeleerden niet alleen op de verzen over strafrecht, maar ook op de verzen die gaan over rituelen. Wanneer men ziek of op reis is, hoeft men niet te vasten en mag men de gebeden halveren of uitstellen. De mens wordt door God zelf boven dogma, ritueel en straf geplaatst. Wanneer wij terugkijken naar Raghīb's commentaar op Soera 5:8, dan zien wij dus ook iets zeer belangrijks. Raghīb, die in een tijd leefde van de sharia en het kalifaat en zelf behoorde tot een belangrijke uitdrager daarvan, zei niet dat men een martelaar moet zijn voor de rechten van God, maar een martelaar voor de rechten van de mens. Zoals hierboven vermeld behoren het monotheïstische dogma (tawhid), het geloof in de profeetschap van Mohammed (al-Nabuwa), de religieuze verplichtingen (al-'ibadat) en het strafrecht (Hudud), zoals het afhakken van de handen van dieven en zweepslagen voor overspelige mensen, tot de rechten van God. Alles waar de meeste moderne moslimextremisten naar streven om te bewerkstelligen en het martelaarschap voor willen verkrijgen. Het contrast tussen klassieke en moderne concepten van de Shari'a en het kalifaat kan niet duidelijker aangetoond worden.

[i] Zijn volledige naam is Abu 'l-Qasim al-Husayn b. Muhammad b. al-Mufadhhal al-Raghīb al-Isfahani. Zie: "Al-Muqaddasi and Human Geography: An Early Contribution to Social Sciences", <http://www.muslimheritage.com/article/al-muqaddasi-and-human-geography-early-contribution-social-sciences>, bezocht op 5 juli 2014.

[ii] Zijn "Al-Dhari'a ila makarim al-shari'a (De Manieren om tot de excellente kwaliteiten van de sharia te komen)" (Cairo: Dar al-Salam, 2007). Zie: Jules Janssens, "Al-Ghazali's Mizan al-'amal: an Ethical Summa Based on Ibn Sina and al-Raghīb al-Isfahani", in "Islamic Thought in the Middle Ages: Studies in Text, Transmission and Translation, in Honour of Hans Daiber (Ed. Anna Aksoy and Wim Raven, Leiden: Brill, 2008), blz. 123-138.

[iii] Overgeleverd via twee soorten manuscripten onder de titels van "al-Mufradat fi Gharib al-Qur'an (Het vocabulaire in het aparte van de Koran)" en "al-Mufradat alfaz al-Qur'an (Het vocabulaire in de uitdrukking van de Koran)". In de introductie tot mijn versie staat: "Er is geen kind of geleerde van kennis die dit werk niet kent." Al-Raghīb al-Isfahani, "al-Mufradat fi Gharib al-Qur'an" (Beirut: Dār al-Marifah, 2005)

[iv] "Jullie die geloven! Weest standvastig in de gerechtigheid als getuigen voor God, al is het tegen jullie zelf of de ouders of de verwanten. Of het nu om een rijke of om een arme gaat, God staat hen beiden zeer na. Volgt dus niet je geneigtheid om niet rechtvaardig te zijn. Maar als jullie verdraaien of jullie afwenden, dan is God welingelicht over wat jullie doen." [Soera 4:135, Leemhuis]

[v] "Jullie die geloven! [...] En laat de afkeer van bepaalde mensen, omdat zij jullie de weg naar de heilige moskee versperren, jullie er niet toe brengen overtredingen te begaan, maar staat elkaar bij in vroomheid en godvrezendheid en staat elkaar niet bij in zonde en overtreding, maar vreest God. God is streng in de afstraffing." [Soera 5:2, Leemhuis]

[vi] Raghīb legt taqwa in zijn Qur'anisch woordenboek uit als "het bewust blijven en kennen van dingen (ta'rifu), en het bewaken (hafiza) van iets tegen dat wat het verwondt (yūdhī) en schaadt (yudharru)". al-Rāghīb, al-Mufradāt fi Gharīb al-

Qurān, blz. 545. Vanuit deze linguïstische betekenis (lugha) haalt men de bedoelde betekenis (maqsud) dat taqwa verwijst naar het bewaken van het welzijn van jezelf en anderen door bewust te zijn van elkaar en God.

[vii] al-Rāghib al-Āsfhānī, "Tafsir al-Rāghib al-Āsfahānī" (Kullīyya al-Da'wa wa Usūl al-Dīn, 2001), blz. 4:337-338.

[viii] De termen al-Nass en al-insan verwijzen allebei naar de mensheid in het algemeen, al-'ibad betekent de aanbidder en werd gebruikt voor de schepping in het algemeen aangezien alles bewust of onbewust God aanbidt, en al-Adamiyyin verwijst naar de gezamenlijke afstamming van Adam van de gehele mensheid. Zie: "Theologically, God does not litigate and is free from any need. Muslim jurists used "Huquq Allah" to refer to the wellbeing of society that the imam or ruler must uphold in light of his imperium over society. In light of this juristic usage, the phrase "rights of God" is used here as a term of art to represent the social good that must be effectuated by the imam." Anver Emon, "Huquq Allah and Huquq al-'ibad: A Legal Heuristic for a Natural Rights Regime", in "Islamic Law and Society", vol. 3:13 (Leiden: Brill, 2006), blz. 329.

[ix] Wat werd uitgewerkt tot de "doelstellingen van de Shari'a (Maqasid al-Shari'a)": "They are arranged from necessities to preservation/protecting (haftz): (1) religion, (2) personhood, (3) mind/intellect, (4) progeny, (5) property. And some methodologists of the fundamentals (al-'Usūliyyīn) add to these five widely approved necessities the necessity of "preserving honour". And the basis which are conditional to construct these necessities that are considered as foundational matters for the continuation of human life (al-Hayyah al-Bashariyyah) itself, as that there is a general agreement between the scholars that preserving these necessities is the purpose (al-Ghāyyah) of every revealed law (shari'ah samāwiyyah)." Jasser Auda, "Maqasid al-Sharia: ka-Falsafa li-Ishari'a al-islamiyya ruwiya manzumiyyah" (Herndon: IIIT, 2012), blz. 31-32.

[x] al-Rāghib, ibid, blz.4: 292-29.

[xi] Fakhr al-Dīn al-Rāzī, "al-Tafsir al-Kabir aw Mafātīh al-Ghayb" (Beirut: Dār al-Kutub al-'ilmiyyah, 2009), blz. 18:61. Zie een volledige vertaling van zijn commentaar op verzen 11:117-119 hier:

<http://deenresearchcenter.com/Blogs/tabid/73/EntryId/180/al-Razi-604-ah-Human-rights-are-above-correct-faith-and-religious-obligations.aspx>

Samenwerkingen

Fahm Instituut organiseert regelmatig activiteiten en lezingen in samenwerking met andere organisaties. Ook zijn we graag te gast bij organisaties of media waar we bij kunnen dragen aan meer kennis en begrip voor de islam.

Niet alleen bij moskeeën verzorgt Fahm instituut lezingen maar ook bij NGO's en iedereen die een beroep doet op onze kennis en expertise. Neem [contact met ons](#) op voor meer informatie over onze lezingen en activiteiten.

Liever Turks dan Paaps

Kunstproject: Liever Turks dan Paaps

Fahm Instituut heeft meegewerkt aan het kunstproject LIEVER TURKS DAN PAAPS op de tentoonstelling Werk, bid & bewonder.

In Nederland wordt vaak teruggegrepen op 'calvinistische' waarden als autonomie, culturele diversiteit en tolerantie. Maar weten we waar deze vandaan komen? In dit drieluik duikt fotograaf-kunstenaar Ahmet Polat in de vergeten geschiedenis van het 'calvinoturkisme'.

Tijdens de Tachtigjarige Oorlog vinden de Nederlandse opstandelingen steun bij het Ottomaanse Rijk. Net als Willem van Oranje strijdt de sultan tegen de katholieke Spaanse koning. In het Ottomaanse Rijk geldt bovendien vrijheid van geloof. Deze tolerantie maakt de sultan tot voorbeeld voor de Nederlandse vrijheidsstrijders. Met de leus 'Liever Turks dan Paaps' onderstrepen ze dit.

De calvinistische Nederlanders en de islamitische Turken delen dus een gemeenschappelijke geschiedenis van tolerantie en vrijheid. De band is niet alleen historisch. Ook in de geloofsbeleving, rituelen en waarden

Cursus Hayy ibn Yaqdhan

In deze cursus filosoferen we over grote levensvragen met behulp van een 12e eeuwse filosofische roman uit Islamitisch Spanje (Al-Andalous). De roman gaat over de hoofdpersoon Hayy die opgroeit op een onbewoond eiland, opgevoed wordt door een gazelle en zelfstandig filosoferend ontdekt hoe de wereld in elkaar zit, dat God bestaat en dat de mens door middel van spirituele oefeningen contact kan maken met het Goddelijke. In de eerste bijeenkomst schetsen we met een introductie op het boek de context van Al-Andalous en de auteur/filosoof Ibn Tufayl. Na de introductie volgen twee verdiepende bijeenkomsten met ruimte voor discussie over deze filosofische roman die je blik op de wereld beslist zal veranderen.

De cursus bestaat uit drie bijeenkomsten en wordt gegeven door Kamel Essabane.

Over het ontstaan van de hoofdpersoon van zijn roman - Hayy Ibn Yaqzan - is de auteur Ibn Tufayl dubbelzinnig, wat ruimte geeft voor filosofische speculatie. Hij geeft twee theorieën in het begin van zijn boek: Hayy is het kind van een buitenechtelijke relatie óf Hayy is het product van spontane generatie in de natuur. Van die spontane generatie geeft Ibn Tufayl een voor zijn tijd wetenschappelijke beschrijving: "Degenen die beweren dat hij [Hayy] door spontane generatie is ontstaan, zeggen dat op dat eiland in een holte van de aarde in de loop der jaren een hoeveelheid modder was gaan gisten, net zo lang tot daarin warmte, koude, vocht en droogte in een precies gelijke verhouding waren gekomen en hun krachten volmaakt in evenwicht waren. Het was een grote hoeveelheid modder en een bepaald gedeelte ervan was zo uitgebalanceerd van samenstelling dat het zeer geschikt was om menselijke kiemcellen te laten ontstaan."

Wat zeggen de deelnemers?

“De cursus Hayy Ibn Yaqzan van Fahm Instituut laat je meevoeren in een filosofische en intellectuele reis om de wereld van de zelfontwikkellende rede, de ecologie en de wetenschap te ontdekken. Een zeer aan te bevelen cursus om je in vele opzichten ermee te verrijken, persoonlijk en professioneel.”

- [Zouhair Saddiki](#)

Deze keer presenteerde Fahm Instituut het wonderbaarlijk knap geschreven verhaal "Hayy Ibn Yaqdhan". Onder leiding van docent Essabane, namen we Hayy figuurlijk bij de hand en reflecteerden over zijn mooie zoektocht vol onverwachte wendingen en diepere lagen. Verbazingwekkend om te zien hoe dit werk na bijna 1.000 jaar menig hart weet te inspireren. De moeite waard om helemaal uit België te zijn gekomen!" - [Hakim](#)

Het bestaan van de Schepper van de Natuur uitgelegd aan de hand van diezelfde natuur en dan toch weer via het boek, hoe beperkt woorden zijn betreffende het Goddelijke; prachtig, mooi toegelicht door docent Essabane. Dank, veel dank voor deze 'inspiratie'." - [Richard](#)

Vertaling van de Convenanten

van de Profeet Mohammed s.a.w.s. met de Christenen van de Wereld.

In 2016 vertaalde Anne Dijk 6 vredesverdragen n.a.v. het boek van Dr. Ilyas John Andrew Morrow. Deze verdragen zijn veelal vergeten documenten en kunnen een belangrijke rol spelen in dialoog, verbinding tussen gemeenschappen en speerpunten voor vrede bieden, vanuit islamitisch perspectief. Er wordt gewerkt aan een Nederlandse publicatie, welke mogelijk eind 2019 beschikbaar is. Houdt onze sociale media in de gaten of blijf op de hoogte via onze nieuwsbrief. Daarvoor meld je je aan via info@fahminstituut.nl.

“Zoals de Qor’an genegeerd is geweest, zo werd de Sunnah ook verwaarloosd. Het meest verwaarloosde aspect van de Sunnah bestaat uit de brieven, overeenkomsten en verdragen van de Profeet Mohammed, vrede zij met hem en zijn familie. Terwijl veel moslims een aantal Surahs (hoofdstukken) uit de Qor’an en een handvol ahadith (overleveringen) kennen, zijn er slechts enkelen, of nauwelijks iemand, die de meer dan driehonderd brieven, overeenkomsten en verdragen kennen die door de Profeet, vrede zij hem hem, opgesteld zijn”. - Ilyas 'Abd al-'Alim Islam John Andrew Morrow

In een poging om deze leemte te vullen, publiceerde John Andrew Morrow (Ilyas 'Abd al-'Alim Islam) in 2013 de *The Covenants of the Prophet Muhammad with the Christians of the World* (Angelico Press / Sophia Perennis) – De verdragen van de Profeet Mohammed met de Christenen van de Wereld. Om dit academisch werk toegankelijk te maken voor een breder publiek werd een zestal convenanten geselecteerd en vertaald in verschillende talen. Hij benaderde Anne Dijk om deze zes convenanten naar het Nederlands te vertalen. Op de volgende pagina kun je alvast 1 van die Verdragen van de profeet Mohammed met de Christenen van de wereld lezen.

Het verdrag van de profeet Mohammed met de christenen van de wereld

(Berg Carmel Manuscript)

[Door de Profeet Mohammed]

[In de naam van Allah, de Meest Barmhartige, de Meest Genadevolle.]

Het werd geschreven door Mohammed, de Boodschapper van Allah, de verkondiger en waarschuwer aan alle mensen, dat (Mohammed) aanspraak heeft gemaakt op de bescherming van Allah met betrekking tot de waarheid, en als een bewijs van Allah voor de christelijke religie in het oostelijke land en in het westen, Arabisch en niet-Arabisch, dichtbij of ver weg, bekend en onbekend.

Dit document, dat voor hen klaargemaakt is, bevat een gezaghebbend verdrag, een welbekend certificaat en een testament van hem, dat gerespecteerd en beschermd moet worden.

Wie houdt van de islam, houdt zich eraan, en wie het verbond dat dit testament bevat verbreekt, en hij overtreedt het onder de niet-moslims, en wie tegen wat ik bevolen heb in gaat, heeft het verbond van Allah overtreden, ontkent de Eed van Allah en heeft Zijn Bescherming geminacht, of hij nou een sultan of iemand anders onder de gelovigen en de moslims is.

Ik beloof om allianties en beloften te maken met degenen die ze van mij en van al mijn moslimgezinnen vragen. Ik geef hen het Verbond van Allah en Zijn belofte en ik zet ze onder de bescherming van Zijn profeten, Zijn boodschappers, Zijn Elect, Zijn heiligen, (onder de bescherming) van de moslims en de gelovigen onder de eerste van hen en de laatste van hen. En mijn bescherming middels mijn pact is het meest solide verbond dat Allah een gezonden profeet heeft gegeven of een engel [of soevereine] die nabijgekomen is heeft gegeven. (Het pact heeft namelijk) het recht om gehoorzaamheid te eisen, de verplichtingen op te dragen, en heeft het respect van Allah.

Ik verlang van mijzelf om allianties aan te gaan met en beloften te doen aan degenen die mij daarvoor benaderen (vragen) en met al mijn families onder de moslims om hen het Verbond van Allah en Zijn Belofte te geven en ik geef hen een positie met de bescherming van Zijn Profeten, Zijn Boodschappers, Zijn Uitverkozenen, Zijn Heiligen, voor de moslims en de gelovigen, onder de eerste van hen en de laatste van hen. En mijn bescherming en mijn pact zijn de meest solide verbonden die Allah aan een gezonden Profeet gegeven heeft of aan een engel die nabijgekomen was. (Het pact heeft namelijk) het recht om gehoorzaamheid te eisen, de verplichtingen op te dragen, en heeft het respect van Allah.

Ik bescherm hun rechters binnen mijn versterkte landsgrenzen met mijn paarden en mijn mankrachten, mijn helpers, en mijn volgelingen, vanuit de gelovigen, uit elke regio van de regio's van de vijand, of ze ver weg of dichtbij zijn, of het nu vrede of oorlog is, ik stel hen veilig. Ik geef de beveiliging aan hun kerken, hun bedevaartplaatsen waar ze ook zijn en waar ze ook kunnen worden gevonden, of ze nu in de bergen of in de valleien zijn, in de grotten of de bewoonde gebieden, in de vlakte of in de woestijn, of in gebouwen. En ik bescherm hun religie en hun eigendommen, waar ze ook zijn en waar ze kunnen worden gevonden in het land of op zee, in het Oosten en het Westen, op dezelfde manier waarop ik mijzelf bescherm, mijn opvolgers, en de mensen van mijn gemeenschap onder de gelovigen en de moslims.

Ik plaats ze onder mijn bescherming tegen elke schade of kwaad en stel ze vrij van eventuele vorderingen of zware verplichtingen. Ik sta achter hen, beschermen hen (zoals) mijzelf, door middel van mijn volgelingen, mijn helpers, en de leden van mijn religieuze gemeenschap.

Autoriteit hebbende over hen, moet ik over hen regeren, hen beschermen tegen alle schade en zekerstellen dat hen geen kwaad overkomt dat (ook) niet mij of mijn metgezellen overkomt. (De metgezellen) die samen met mij deze toegeschreven autoriteit beschermen.

Ik bescherm hen tegen schade door het voorzien (van vrijstelling), zoals opgedragen aan de mensen van het pact, van de lening en de accijns voor het land, behalve wat ze zelf toestemmen te geven. Ze moeten niet gedwongen worden in deze zaak.

Het is niet toegestaan om een bisschop van zijn bisdom te verwijderen of een christen van zijn Christendom, een monnik uit zijn monastieke leven of een pelgrim van zijn pelgrimstocht (te weerhouden) of een kluisenaar uit zijn toren te verwijderen. Ook mag geen enkel (onder)deel van hun kerken worden vernietigd, om delen van hun gebouwen te nemen om (daarmee) moskeeën of de huizen van moslims te bouwen. Wie zo iets doet, zal het pact van Allah geschonden hebben, Zijn Boodschapper ongehoorzaamd hebben, en de Goddelijke Alliantie verraden hebben.

Het is niet toegestaan een persoonsbelasting of wat voor een belasting dan ook op te leggen aan monniken of bisschoppen, alleen (mag ontvangen worden) wat zij bereid zijn vrijwillig te geven.

De persoonsbelasting aan de bezitters van grote bedrijven, en zij die mijnen van waardevolle stenen exploiteren, goud en zilver, en zij die rijk zijn, en machtig, onder hen die het Christendom belijden, mogen niet meer dan twaalf dirham per jaar (betalen), zo lang zij inwoners en geen reizigers van deze landen zijn.

De reiziger, of die inwoners wiens woning onbekend is, is niet verplicht landbelasting of persoonsbelasting te betalen, tenzij hij land geërfd heeft waarover de heerser een geldrecht

heeft. Hij moet geld betalen zoals anderen, zonder dat de kosten ten onrechte boven de maat van de middelen komen.

De arbeidskrachten die door eigenaren gefinancierd worden om die gebieden te bebouwen, vruchtbaar te maken en deze te oogsten, mogen niet overmatig worden belast. Laat ze op dezelfde manier betalen als aan andere vergelijkbare schatplichtigen werd opgelegd.

De vrije niet-moslims die bescherming van de moslim genieten, zullen niet verplicht worden om met de moslims aan de oorlog deel te nemen om hun vijanden te bestrijden, om hen aan te vallen of om ze te pakken te krijgen. Inderdaad, zulke vrije niet-moslims zullen zich niet samen met de moslims in de oorlog mengen. Het is juist om hen vrij te stellen van deze verplichting dat dit pact is verleend aan hen, en ook om hen te verzekeren van de hulp en bescherming van de kant van de moslims. Hen zal niet verplicht gesteld worden om op pad te gaan met de moslims om hun vijanden te 'ontmoeten', noch wordt hen gedwongen om hun paarden of hun wapens te geven, tenzij zij vrijwillig een bijdrage leveren aan de zaak. Wie dat doet, zal worden erkend voor zijn daad.

Geen christen zal met dwang moslim gemaakt worden: En redetwist niet met de mensen van het Boek, behalve op de beste manier [29:46]. Zij moeten worden bedekt door de mantel van barmhartigheid. Weer elke schade af die hen kan bereiken, waar ze zich ook bevinden en in welk land ze ook kunnen zijn.

Als een christen op het punt staat een misdrijf of een overtreding te begaan, moeten de moslims hem voorzien in hulp, verdediging, en bescherming. Ze moeten zijn overtreding vergeven en zijn slachtoffer aanmoedigen zich hem hem te verzoenen, hem aansporen om hem te vergeven of op zijn beurt compensatie te ontvangen.

De moslims mogen de christenen niet in de steek laten en hen zonder hulp of bijstand achterlaten, omdat ik dit pact met hen heb gesloten in opdracht van Allah om ervoor te zorgen dat al het goede wat moslims overkomt, hen ook zou overkomen en dat welk kwaad de moslims overkomt, hen ook overkomt. Op grond van dit pact hebben ze onschendbare rechten verkregen om te genieten van onze bescherming, te worden beschermd tegen elke schending van hun rechten, zodat ze gebonden zijn aan de moslims, zowel in goede als in slechte tijden.

Christenen mogen niet worden onderworpen aan lijden, door misbruik, op het gebied van huwelijken die ze niet willen. Moslims mogen geen christelijke meisjes tegen de wil van hun ouders trouwen, noch mogen zij hun families onderdrukken in het geval dat ze hun aanzoek tot verloving en huwelijk geweigerd hebben. Dergelijke huwelijken mogen niet plaatsvinden zonder hun wens en instemming en zonder hun goedkeuring en toestemming.

Als een moslim met een christelijke vrouw trouwt, moet hij haar christelijke geloof respecteren. Hij zal haar de vrijheid geven om naar haar [geestelijke] leiders te luisteren als ze dat wil en om het pad van haar eigen religie te volgen. Wie ondanks dit bevel zijn vrouw

dwingt om in welk aspect dan ook tegen haar religie in te handelen, heeft het verbond van Allah verbroken en rebelleert openlijk tegen het verdrag van Zijn Boodschapper en Allah zal hem tot de bedriegers rekenen.

Als de christenen jou benaderen en hulp en bijstand van de moslims vragen om hun kerken en hun kloosters te repareren of om zaken te regelen die betrekking hebben op hun zaken en religie, moeten zij hen helpen en ondersteunen. Zij mogen dit echter niet doen met als doel het ontvangen van een beloning. Integendeel, ze moeten het (slechts) doen om die religie te herstellen, als trouw aan het pact van de Boodschapper van Allah, door zuiver vrijgevigheid, en als een verdienstelijke daad voor Allah en Zijn Boodschapper.

Op het gebied van oorlog tussen hen en hun vijanden, zullen de moslims geen christen in dienst nemen als een boodschapper, scout, gids, spion of voor een andere oorlogstaak. Wie één van hen verplicht om zo iets te doen, is een onderdrukker, een rebel tegen de Boodschapper van Allah en heeft een andere mening over Zijn Testament.

Dit zijn de voorwaarden die Mohammed, de Boodschapper van Allah, aan de Christelijke gemeenschap gesteld heeft, ten opzichte van hun religie en hun gemeenschap. Zij moeten vasthouden aan dit verdrag en respecteren waarmee zij ingestemd hebben.

Daaronder valt dat niemand fungeert als een verkenners, spion, hetzij openlijk of heimelijk, namens een vijand van de oorlog tegen een moslim. Geen van hen zal onderdak aan de vijanden van de moslims geven in hun huis, van waaruit ze het moment kunnen afwachten om aan te vallen. Mogen het aan deze vijanden [van de moslims] nooit worden toegestaan om te stoppen in hun gebied, zij het in hun dorpen, hun kerken, of op een andere plaats van hun geloofsgenoten. Zij mogen geen enkele steun aan de oorlogsvijanden van de moslims geven door ze in wapens, paarden, mensen, of iets anders te voorzien, noch mogen ze hen goed behandelen. Zij moeten elke moslim die bij hen stopt drie dagen en drie nachten herberg garanderen, inclusief hun dieren. Ze moeten hen hetzelfde voedsel bieden waarvan zijzelf leven, ongeacht waar ze zich bevinden en waar ze naartoe gaan. Echter zonder vervelende of zware lasten te verduren.

Als het voor een moslim nodig is om zich te verbergen in een van hun huizen of kerken, moeten ze hem gastvrijheid verlenen, hem hulp bieden, en hem van hun eten voorzien gedurende de hele tijd dat hij onder hen is. (Ze moeten) alles in het werk stellen om hem verborgen te houden en om te voorkomen dat de vijand hem vindt, (en) ondertussen (moeten zij) in al zijn behoeften voorzien.

Degene die hiermee in strijd handelt of de besluiten van dit contract verandert, zal buiten het Bondgenootschap tussen Allah en Zijn boodschapper worden gezet.

Moge iedereen zich houden aan de verdragen en bondgenootschappen die zijn aangegaan met koningen, de monniken en de christenen van de Mensen van het Boek, die ik zelf heb gecontracteerd, en aan elke andere verplichting die elke profeet aan zijn volk heeft gemaakt, om hen te verzekeren van beveiliging en trouwe bescherming, en om hen te dienen als een waarborg.

Dit mag niet worden geschonden of gewijzigd, tot het uur van de Opstanding en het einde van de Wereld.

Dit document, dat door Mohammed de Boodschapper van Allah geschreven is, is voor de Christenen die hem geschreven hadden en hem om dit convenant gevraagd hadden. Daarvan zijn getuige:

Abu Bakr al-Siddiq; 'Umar ibn al-Khattab; 'Uthman ibn 'Affan; 'Ali ibn Abi Talib
Mu'awiyah ibn Abi Sufyan; Abu al-Darda'; Abu Dharr; Abu Hurayrah; 'Abd Allah ibn Mas'ud;
'Abd Allah ibn al-'Abbas; Hamzah ibn 'Abd al-Muttalib; Fadl
Zayd ibn Thabit; 'Abd Allah ibn Zayd; Harfus ibn Zayd; al-Zubayr ibn al-'Awwam; Sa'd ibn
Mu'adh ; Thabit ibn Qays ; Usamah ibn Zayd ; 'Uthman ibn Mat'un ; 'Abd Allah ibn 'Amr al-
'As; Abu Rabi'ah; Hassan ibn Thabit; Ja'far ibn Abi Talib; Ibn al-'Abbas; Talhah ibn 'Abd Allah;
Sa'd ibn 'Ubadah; Zayd ibn Arqam; Sahl ibn Bayda'; Da'ud ibn Jubayr; Abu al-'Aliyyah; Abu
Ahrifah; Ibn 'Usayr; Hashim ibn 'Asiyah; Zayd ibn Arqam; 'Umar ibn Yamin; Ka'b ibn Malik
Ka'b ibn Ka'b

Moge Allah tevreden met hen allen zijn!

Opgeschreven door Mu'awiyah ibn Abi Sufyan en gedictieerd door de Boodschapper van Allah op maandag, precies aan het einde van de eerste vier maanden van het vierde jaar van de Hijra in Medina.

Allah volstaat als Getuige voor de inhoud van dit document.

Alle Lof aan Allah, de Heer der Werelden!

Cursus Rumi Reeks

In 2019 heeft Fahm Instituut de eerste Rumi Reeks aangeboden. Deze prachtige cursus wordt gegeven door Imam Abdulwahid van Bommel, ofwel Abdulwahid Hoca, en bestaat uit tien bijeenkomsten van 3 uur bibliotherapie.

Er wordt gezegd dat Rumi alleen de eerste 18 verzen zelf heeft opgeschreven. Daarna heeft hij de volledige Masnawî geïnspireerd gedichteerd aan zijn trouwe metgezel Husamuddin. Op de volgende pagina de eerste 18 verzen of strofen.

In naam van Allah, de Barmhartige, de Genadevolle

1. Luister naar de fluisteringen van het riet, luister hoe het weeklaagt over de scheiding.
2. Losgesneden van mijn bed van riet roert mijn treurzang man en vrouw als een wijding..
3. Zoekend naar begrip; een luisterend hart voor mijn verlangen, óók door de pijn van afscheid en verlatenheid gewond.
4. Ieder mens, door de afstand tot zijn oorsprong bevangen, verlangt terug naar de tijd die hem daarmee verbond.
5. Ik zong mijn lied van verlangen en klagen, voor alle rangen en standen, de slechten en de goeden.
6. Bewust of onbewust stelden zij in mijn gezelschap behagen; allen vonden in mij terug wat zij al in zichzelf bevroedden.
7. Mijn geheim bevindt zich niet ver van mijn tranenklacht, geest en lichaam kunnen zich niet voor elkaar verbergen.
8. Welk oog heeft het licht om dat te zien, welk oor om dat te horen de kracht? De geest te zien kunnen wij van niemand vergen.
9. Geen wind maar vuur is het geluid van het riet. Een ieder die dat vuur niet heeft zal horen: verdwijn!
10. Het is het vuur van de liefde in het riet, het is de hartstocht van de liefde in de wijn.
11. De rietfluit blijft trouw aan eenieder die van zijn intiemste vriend moest scheiden. Zijn verheven sluiers verscheuren de sluiers tot eenwording.
12. Wie heeft zoiets als de rietfluit gehoord? Zowel verslavend als ontwennend, zowel vertrouwd als hopeloos verlangend.
13. Het riet spreekt van de weg van bloed en traan, vertelt van liefdeswaanzin als die van Madjnoen.
14. Wat de tong spreekt wordt slechts door het oor verstaan. De zin van dit alles wordt slechts toevertrouwd aan wie de zintuigen is voorbij gegaan.
15. Onze van melancholie vervulde dagen gaan in leegte teloor; ons leven gaat in gemis en brandend verlangen voorbij.
16. Laat het verleden los. Wat stelt het voor? Wanneer U maar blijft bestaan, want geen is zo zuiver als U!
17. Een vis is in het water in zijn element, maar zijn dorst wordt nooit gelest. Wie niet vindt wat hij nodig heeft om te groeien, vallen de dagen lang.
18. Kunnen wij hen die onbezonnen zijn, met rijpheid boeien? Het onuitspreekbare blijft onuitspreekbaar ben ik bang.

En met u de vrede...

“Fahm Instituut is een plek om thuis te komen. Waar gedachtes en gevoelens mogen zijn en kunnen ontwikkelen. Waar niks onmogelijk is en iedereen welkom.”

Interview Esther van Pelt

Esther van Pelt is werkzaam op een islamitische basisschool en verzorgt de godsdienstlessen voor de onderbouw. Ze is penningmeester in het bestuur van Fahm Instituut. Ook vervult ze een coördinerende rol omtrent de cursussen en is ze nauw betrokken bij de organisatie en uitvoering van de diverse activiteiten. Haar expertise ligt op het gebied van taal en cultuur.

Wat betekent kennis voor jou?

De eerste openbaring maakte veel indruk op mij. Dit eerste 'gebod' was niet vasten, niet aalmoezen geven, zelfs niet het gebed, maar "Lees". Lezen, het opnemen en verwerken van geschreven of gedrukte woorden. De toegang tot kennis.

Deze Goddelijke oproep tot het opdoen van kennis, in de breedste zin, maakte het omarmen van de islam als mijn religie de meest logische stap.

Waarom zet jij je in voor Fahm Instituut?

Fahm Instituut is een plek om thuis te komen. Waar gedachtes en gevoelens mogen zijn en kunnen ontwikkelen. Waar niks onmogelijk is en waar iedereen welkom is. Waar gemeenschappelijkheid centraal staat en waar verschillen gewaardeerd worden.

Fahm instituut geeft mij positiviteit, inspiratie en een plek waar ik mijn hersenen mag gebruiken. Het is een plek waar ik, in mijn honger naar kennis, steeds gevoed wordt. Dat ik hier op mijn bescheiden manier aan bij mag dragen is iets wat mij vervuld met nederigheid en dankbaarheid. Ik voel me van toegevoegde waarde, terwijl ik mag zijn wie ik ben.

Het is belangrijk dat Fahm Instituut er is, omdat het de enige plek lijkt te zijn waar community building en brede, niet voorschrijvende kennisoverdracht samenkomen. Het streven is dat we over vijf jaar onze cursussen bestendig en verdiept hebben en dat we een nog grotere community hebben opgebouwd door onze maandelijkse laagdrempelige informatieve bijeenkomsten.

Jaarrekening Stichting Fahm Instituut 2017-2018

Financieel Jaaroverzicht 2017

Fahm Instituut is in 2014 gestart als een bedrijfsmatige onderneming. Het eerste jaar zijn er weinig publieke activiteiten geweest. Vanaf 2015 is de publieke cursustak gestart. In deze eerste jaren waren de kosten ten aanzien van de cursussen hoger dan de cursusgelden opbrachten. Deze heeft de toen nog onderneming gedragen. Vanaf 2017 is de cursustak officieel een stichting

geworden en is de boekhouding gradueel naar de stichting overgeheveld. Dit is medio 2017 voltooid. De Kantoorkosten en Drukwerkkosten zijn nog door de toen bestaande onderneming gedragen, de inkomsten zijn allemaal door de stichting opgenomen. Een aantal in Nederland woonachtige particulieren hebben een donatie gedaan aan de stichting. In 2017 hebben 10 betaalde cursussen plaatsgevonden; Lezing Prof. Dr. Farid Esack, Mindful Moslim3x, Arabisch1, Arabisch0, Qur'anwetenschappen, Islamitisch Feminisme?/!, Hayy ibn Yaqdhan en de lezing van Dr. Umar Faruq Abdallah. De culturele activiteiten zoals het Ramadanprogramma (diverse lezingen), de Offerfeestlezing en de tweede lezing van Dr. Farid Esack waren kosteloos/ gefinancierd vanuit de stichting. De docenten van Fahm Instituut werken allen als vrijwilliger. Versnaperingen omvatten koffie, thee, versnaperingen en eten gedurende de cursussen en vergaderingen. Vergoedingen omvatten reis-kosten vrijwilligers, declaraties onkosten teamleden en docen-ten, minieme vergoeding voor gastspreker. Zo is 2017 positief afgerond, alhamdulillah. Het openstaande saldo wordt meegenomen naar 2018 om de stichting gezond en als altijd onafhankelijk voort te zetten.

KOSTENPOST 2017	BEDRAG IN EURO'S
KANTOORKOSTEN	Gedoneerd via Fahm Consultancy
DRUKWERK	Gedoneerd via Fahm Consultancy
VERSNAPERINGEN	-80,-
VERGOEDINGEN	-926,66
DONATIES	+1.100
CURSISTENGELDEN	+2.965,78
TOTAAL	+3.059,15

Financieel Jaaroverzicht 2018

In 2018 hebben 6 betaalde cursussen plaatsgevonden; Islam en Extremisme, E-learning Filosofie, E-learning Dr Umar Faruq Abdallah, Mindful Ramadan, Islamitisch Feminisme?/! (2x). Ook zijn de aanmeldingen (betalingen) voor de Rumi Reeks, en andere cursussen in 2019 gestart. Derhalve valt een deel van die inkomsten in 2018. De culturele activiteiten zoals het Ramadanprogramma (diverse lezingen), de Offerfeestlezing en diverse lezingen over Sahabiyya en Islam en Vrede waren kosteloos/ gefinancierd vanuit de stichting. De docenten en teamleden van St. Fahm Instituut werken allen als vrijwilliger.

Kantoorkosten omvatten de posten; administratie, betalingssystemen, abonnementen internet, website onderhoud & design. Onder Drukwerk vallen boekjes per cursus en printkosten. Onder de post Ontwikkeling Cursus vallen vakliteratuur en locatiekosten. Versnaperingen omvatten koffie, thee, versnaperingen en eten gedurende de cursussen en vergaderingen. Vergoedingen omvatten reiskosten vrijwilligers, declaraties onkosten teamleden en docenten, minieme vergoeding voor gastspreker.

Ook in 2018 ontving Stichting Fahm Instituut een aantal donaties van in Nederland woonachtige particulieren. In 2019 zullen wij ons hard maken voor een ANBI-status zodat donaties door particulieren aantrekkelijker worden. We zijn dankbaar dat we ook 2018 positief hebben kunnen afsluiten, Shukriillah.

KOSTENPOST 2018	BEDRAG IN EURO'S
KANTOORKOSTEN	-2.325,91
DRUKWERK	-219,87
ONTWIKKELINGSKOSTEN	-1.201,98
VERSNAPERINGEN	-565
VERGOEDINGEN	-2.695,64
DONATIES	+1.395,60
CURSISTENGELDEN	+7.476,20
TOTAAL	+1.863,40

Doordat zowel 2017 als 2018 positief zijn afgesloten stond de kas op 1 januari 2019 op 4.922,55 euro. In 2019 verwachten wij nog diverse kosten omtrent de reeds georganiseerde cursussen die in 2019 plaatsvinden, maar in 2018 geboekt zijn. Ook zullen er diverse werkzaamheden aan de website plaatsvinden om zowel de E-learning als het aanmeldsystemen werkend te houden. In 2019 hopen we echter wel de plussende trend door te zetten om het 5-jaren jubileum van Fahm Instituut vorm te geven en ruimte te creëren om cursussen en culturele activiteiten te kunnen organiseren met gastdocenten uit het buitenland, in sha Allah!

Vrijwilligers

Een kernwaarde van Fahm Instituut is Transparantie. Wij streven optimale transparantie na in wie we zijn, wat we doen, waar we onze informatie vandaan halen, hoe wij onze activiteiten financieren en wat onze visie op- en bijdrage aan de Nederlandse maatschappij is. Dit betekent dat wij ook belang hechten aan transparantie in wie er achter de organisatie zit. Naast de docenten zijn ook de mensen achter de schermen van groot belang voor het tot stand komen van de kwaliteit die we willen bieden en behouden. We zijn deze vrijwilligers, zichtbaar en minder zichtbaar, zeer erkentelijk.

Ontmoet onze vaste vrijwilligers:

Pé Mullenders, Drs, Socioloog

Mullenders is Sociologe en werkzaam als kwalitatief onderzoeker op het gebied van gezondheidszorg en sociale zekerheid. In haar vrije tijd wandelt ze rond op de aarde, om te genieten van en na te denken over Gods tekenen en Zijn schepping. Lezen en schrijven zijn haar passie. Met kritische en onafhankelijke blik analyseert ze teksten en creëert daarmee nieuwe informatie. Voor Fahm Instituut schrijft zij artikelen over verschillende islam gerelateerde onderwerpen en redigeert zij diverse publicaties. Ook werkt ze samen met Karen Woets (r.A.) en Anne Dijk aan een reeks "Inspirerende Vrouwen" die wekelijks te lezen zijn op de Facebook van Fahm Instituut.

Faysal Mataich, MSc

Als vrijwilliger in het Fahm Team richt hij zich op beleidstukken en biedt hij organisatorische ondersteuning binnen activiteiten en het bestuur.

Ouassima Faouzi

Zeven jaar gaf ze les in de moskee in Zwijndrecht aan jonge dames vanaf 12 jaar. Zelf is ze daar ooit begonnen als leerling. Momenteel is daar een zomerstop i.v.m. de eindexamens. Ze blijft nog steeds betrokken bij de moskee om zelf tajwīd en aḥādīth lessen te volgen. Daarnaast vertegenwoordigt zij de vrouwen in de moskee. Fahm Instituut is voor haar een nieuwe uitdaging om haarzelf verder te ontwikkelen. Bij Fahm Instituut is ze betrokken bij de organisatie van diverse activiteiten.

Wil jij je ook vrijwillig inzetten voor Stichting Fahm Instituut, mail ons dan jouw motivatie en CV naar info@fahminstituut.nl.

“Wat wij gezamenlijk delen aan kennis, verbindt ons, en wat alleen wij weten, maakt ons uniek. Het inzicht van begrip en kennis leiden samen naar wijsheid.”

Interview Lennart Mukhtar Proot

Als het te maken heeft met islam, geschiedenis en politiek, dan interesseert het Lennart Mukhtar Proot. Hij zit in de afrondende fase van zijn opleiding Religiewetenschappen: Islam (Radboud Universiteit Nijmegen) en studeerde Arabisch (Radboud & Beirut). Voor St. Fahm Instituut houdt hij zich bezig met deze politieke, vaak gevoelige onderwerpen. Er gaat geen dag voorbij zonder dat hij er een boek over openslaat. Hij heeft als secretaris zitting in het bestuur en is onderdeel van het vaste Fahm Team, waar vanuit hij zich richt op sociale media. Hij komt afwisselend met scherpe opmerkingen en ontregelende grappen. Daarbuiten houdt hij zich bezig met Arabische kalligrafie, te bewonderen op de sociale media van Fahm Instituut.

Wat is kennis voor jou?

Wij leven in een ontzettend complexe wereld, waarin veel verborgen is onder de oppervlakte. Daarom is het zo belangrijk om leergierig te zijn, om altijd bezig te zijn met de zoektocht naar wat er om ons heen gebeurt en is gebeurd. Datgene wat je vindt op die zoektocht, dat is kennis. Wat wij gezamenlijk delen aan kennis, verbindt ons, en wat alleen wij weten, maakt ons uniek. Tegelijkertijd is het weten van iets niet genoeg totdat je het ook begrijpt - snap je de context, kan je het uitleggen? Het inzicht van begrip en kennis leiden samen naar wijsheid.

Wie inspireren jou?

Er zijn zo ontzettend veel mensen, zowel binnen als buiten de islam, die bewonderenswaardige daden hebben verricht. Ik ben er altijd van onder de indruk hoezeer de eerste leiders van de moslimgemeenschap geworsteld hebben met de wereld om hen heen, met name Ali ibn Abi Talib. De biografie van Saladin prijkt op mijn nachtkastje, en verder kijk ik erg op tegen mijn ouders en mijn verloofde op wie ik altijd kan rekenen.

Waarom zet jij je in voor Fahm?

Omdat het werk dat Fahm Instituut doet zowel belangrijk als leuk is! Je merkt toch dat veel moslims in Nederland niet meer meekrijgen dan basiskennis, terwijl we leven in een samenleving die kennis niet altijd hoog in het vaandel heeft. Daarnaast heb ik er plezier in om mensen mee te nemen in de rijke wereld van de islam en de geschiedenis ervan. Net zoals ik ook ooit een nieuwe wereld mocht ontdekken, toen ik voor het eerst begon te leren over de islam.

Welke cursus zou je ooit nog eens willen geven?

Eigenlijk een aparte cursus over ieder boek dat ik de afgelopen vijf jaar heb gelezen! Maar ik ben het meest geïnteresseerd in de plaats van islam in de moderne wereld, met name wat betreft politiek en economie. Nadenken met elkaar over een eerlijke en rechtvaardige samenleving is de belangrijkste uitdaging die we ons als moslimgemeenschap kunnen stellen.

A portrait of a woman wearing a purple hijab and a light purple top. She is looking slightly to the left of the camera with a gentle expression. The background is a solid light blue color.

“Ik wil de wereld om mij heen begrijpen, omdat ik hiermee dichterbij Allah kom. Kennis is voor mij een spirituele ervaring welke uit nieuwsgierigheid en verwondering bloeit.”

Interview docent: Berna Toprak

Toprak heeft een achtergrond in traditionele islamwetenschappen (SICN, Istanbul), is communicatiewetenschapper (BA, UvA) en gespecialiseerd in Gender & Etniciteit (RMA, UU). In haar dagelijkse leven promoveert zij aan de Universiteit van Amsterdam binnen het project “Engendering Europese Muslim Question”. Daarnaast is ze mede-oprichter van het collectief S.P.E.A.K. met als motto: “wij zijn niet jouw strijdtoneel”. Met dit collectief zet ze zich in voor gelijke kansen van moslimvrouwen in Nederland. Bij Stichting Fahm Instituut houdt ze zich bezig met Islamitisch feminisme, masculiniteit en seksualiteit.

Wat is kennis voor jou?

Ik wil de wereld om mij heen begrijpen, omdat ik hiermee dichterbij Allah kom. Kennis is voor mij een spirituele ervaring welke uit nieuwsgierigheid en verwondering bloeit.

Wie inspireren jou?

Mansur Al-Hallaj en Ibn Arabi zijn twee filosofen, dichters en mystici die mij erg inspireren omdat zij veel schreven over de relatie tussen Allah en haar schepping. De controversiële uitspraak van Hallaj “Ana-al Haq” (Ik ben de Waarheid) vat dit volgens mij heel erg mooi samen: Allah en haar schepping zijn geen twee verschillende dingen. Allah manifesteert zichzelf en maakt zichzelf kenbaar door de Schepping.

Waarom zet jij je in voor Fahm?

Het biedt voor mij een omgeving waar ik met een kritische houding me kan verdiepen in Islamitische kennis. Het is ook een plek waar mijn achtergrond in traditionelere islamwetenschappen wordt erkend en waar ik dus op kan voortborduren. Via Fahm Instituut kan ik die kennis vertalen en delen met anderen.

Welke cursus zou je ooit nog eens willen geven?

Ik ben nieuw in het team en heb het 5 jaren event mogen organiseren. In de toekomst zou ik graag een cursus willen geven over het belang van en de geschiedenis van verwondering in de Islam. Het lijkt me heel erg leuk om dat op een interactieve manier te organiseren, met bijvoorbeeld een wandeling door het bos. Ook zou ik graag een cursus willen geven over gender theorie vanuit een islamitisch perspectief of over mannelijkheid vanuit islamitisch filosofisch perspectief.

Recente Ontwikkelingen & Toekomst

“Onze droom is dat Fahm Instituut een inspirerend kennis-cultuur-retraitecentrum wordt. Een onafhankelijke, pluriforme, veilige plek voor studie, reflectie en contemplatie.”

Fahm-ily meet up

Regelmatig krijgen we de vraag of we niet vaste bijeenkomsten kunnen organiseren. In 2019 zijn we daarom begonnen met Fahm-ily Meet-up's. Op een vast moment, namelijk ergens in het derde weekend van de maand, organiseert [FAHM Instituut](#) een inspirerende en informatieve bijeenkomst. Deze bijeenkomsten zijn vrij toegankelijk, laagdrempelig maar wel verdiepend. Na afloop is er voldoende tijd voor ontmoeting en napraten.

De bijeenkomsten variëren van locatie, spreker en onderwerp. Fahm-ily Meet-up's zijn mooie introductiebijeenkomsten van zowel onze cursussen als ons kennisinstituut. Ook gebruiken we deze Meet-up's om nieuwe onderwerpen te introduceren.

Een greep uit onze eerste Fahm-ily bijeenkomsten:

ROTTERDAM
29 MAART 2019 | 18:00-20:00u

FAHM
INSTITUUT

Antropologie & Feminisme
Nalatenschap van Prof. Saba Mahmood

Spreker:
Prof. Dr. **Nadia Fadil**
(Antropoloog)

FAHMILY - EXTRA

St. Fahm Instituut nodigt iedereen uit voor deze extra lesing. Laagdrempelig en toch verdiepend.

Aanmelding verplicht via curius@fahminstituut.nl.
Entree kosteloos, vrijwillige donatie wordt gewaardeerd.

ROTTERDAM
12 APRIL 2019 | 19:00-21:00u

FAHM
INSTITUUT

Huwelijksethiek & Machtige Genetica
Islamitische Perspectieven

Spreker:
Prof. Dr. **Mohammed Ghaly**
(Islamitische Ethiek & Biomedische Wetenschappen)

FAHMILY - EXTRA

Stichting Fahm Instituut nodigt iedereen uit voor deze extra lesing. Laagdrempelig en toch verdiepend.

Aanmelding verplicht via curius@fahminstituut.nl.
Entree kosteloos, vrijwillige donatie wordt gewaardeerd.

Fahm-ily Meet-up

FAHM
INSTITUUT

Kamel Essabane, MA
Introductielesing
Islamitische Filosofie

Amsterdam Oost
20 januari, 13:00-15:00 u

Elke 3e zondag van de maand van 13-15 organiseert St. Fahm Instituut een inspirerende bijeenkomst. Vaste tijd, maar elke maand een andere spreker en een ander onderwerp. Laagdrempelig en toch verdiepend. Met na afloop voldoende tijd voor ontmoeting en napraten. Kortom: Fahm-ily building: iedereen is welkom!

Aanmelding verplicht via curius@fahminstituut.nl.
Entree kosteloos, vrijwillige donatie wordt gewaardeerd.

UTRECHT | 21 APRIL 2019 | 13:00-15:00u

FAHM
INSTITUUT

"Ken jouw Zelf, ken jouw Heer"
Hoe geef ik mijn spirituele ontwikkeling vorm?

Spreker:
Sanne Tj., MSc
(Psycholoog)

FAHMILY - MEETUP

Elke 3e zondag van de maand organiseert St. Fahm Instituut een inspirerende bijeenkomst. Vaste tijd, maar elke maand een andere spreker en een ander onderwerp. Laagdrempelig en toch verdiepend. Met na afloop voldoende tijd voor ontmoeting en napraten. Kortom: Fahm-ily building: iedereen is welkom!

Aanmelding verplicht via curius@fahminstituut.nl.
Entree kosteloos, vrijwillige donatie wordt gewaardeerd.

Fitr Feest

Tijdens Ramadan 2018 kwamen we met onze vrienden van Su-Shi Intrafaith Dialogue op het lumineuze idee om gezamenlijk Eid el Fitr te vieren met een picknick. Geen programma, maar vrije inloop, waarbij eenieder zelf wat mee neemt. We kozen hiervoor een centrale plek, Park Transwijk in Utrecht. Op dit eerste Su-Shi & Fahm Fitr Feest kwamen meer dan 60 mensen af, waaronder veel kinderen. We zaten ideaal, vlakbij een grote speeltuin, kinderboerderij en een groot veld, met wat bomen voor beschutting. De ballonnen, met gevuld zakje, waren een groot succes. Ook in 2019 wilden we elkaar en onze achterban weer graag persoonlijk Eid Mubarak wensen. Wederom in Park Transwijk, ditmaal met *motivational speech* van onze docent Kamel Essabane. We hopen hiermee een jaarlijkse traditie in gang te hebben gezet!

Toekomstvisie van Fahm Instituut

Stap 1: Bestendigen

Onze huidige missie bestendigen: Fahm Instituut streeft ernaar bij te dragen aan eerlijke, betrouwbare en verantwoordelijke moslims die de Islam goed begrijpen, kennis hebben van pluriformiteit en interpretatie en de Islam uitdragen als een religie van verbinding en diepgaande kennis.

Stap 2: Uitbouwen

Onze missie uitbouwen: cursussen van beginnersniveau tot gevorderdenniveau ontwikkelen in de volgende wetenschapsgebieden: siyāsa & tāriḫ (politiek en geschiedenis), aqīda & kalām (geloofsleer en theologie), akhlāq & adab (ethiek), uṣūl & furū' al-fiqh (Islamitische wetsfilosofie en jurisprudentie), Qur'ānwetenschappen & tafsīr (exegese/uitleg), ḥadīth (overleveringen van de Profeet Mohammed v.z.m.h.), met behoud van de bij ons reeds bestaande wetenschapsgebieden Taṣawwuf (spiritualiteit), falsafa (filosofie) en 'ilm an-Nisā (moslimvrouwenstudies). Daarnaast willen we altijd ruimte houden voor hedendaagse maatschappelijke vraagstukken. We blijven een multidisciplinaire benadering van academische en traditionele specialismen hanteren, zodat onze studenten zowel de sociale, traditionele als moderne wetenschapsgebieden met elkaar kunnen verbinden.

Stap 3: Eigen plek

Wij streven ernaar onze activiteiten en missie in de toekomst vanuit een vaste en stabiele standplaats te kunnen bieden. Wil je hieraan bijdragen, dan [zijn donaties heel erg welkom](#).

Stap 4 Islamitisch Studie- & Retraite Centrum

Onze droom is dat Fahm Instituut een inspirerend kennis-cultuur-retraitecentrum wordt. Een onafhankelijke, pluriforme, veilige plek voor studie, reflectie en contemplatie. Een plek waar men zich spiritueel kan opladen. Natuurlijk willen we graag een grote bibliotheek, een gebedsruimte, lokalen en overnachtingsmogelijkheden bieden. Het liefst op een rustige plek in de natuur. We hopen een dergelijk centrum achter te mogen laten als een erfenis voor toekomstige generaties moslims in het Nederlands taalgebied.

Dit vind/wil ik ook! HOE kan ik BIJDAGEN?

We kunnen alleen maar samen groeien. Je kunt ons concreet helpen door:

1. Donaties

steun ons en help ons verder te ontwikkelen door ons [financieel te steunen](#).
Structureel (automatische machtiging) of incidenteel. We zijn je eeuwig dankbaar.

**"Degene die een moskee bouwt omwille van Allah,
voor hem zal Allah de Verhevene een huis bouwen in het Paradijs."**

~ (hadith in al-Bukharie en Muslim)

2. Vrijwilligers

wij zijn altijd op zoek naar enthousiaste en gecommitteerde vrijwilligers. Wil JIJ samenwerken met een deskundig en gezellig team, ben je zelfstandig en initiatiefrijk en kun jij een steentje bijdragen op het gebied van:

- Cursusadministratie & communicatie
- PR & marketing
- Website bijhouden; technisch, webshop en e-learning omgeving
- Design; flyers en huisstijl algemeen
- Jaarboek – opmaak
- Administratie algemeen; bestanden uitzoeken, analyses en overzichten maken.
- Gastvrijheid & ontvangst bij events
- Kinderopvang
- (Beleid-)schrijven & fondsenwerving?

Heb jij een paar uur per week (minimaal 2 uur, verschillend per week: soms 1 uur, soms 6 uur) beschikbaar? Mail ons dan snel, incl. jouw CV, wat jij in jouw enthousiasme zou willen en kunnen bijdragen aan de groei van Fahm Instituut! Naar: info@fahminstituut.nl

**"Als iemand komt te overlijden, stoppen al zijn goede daden behalve drie:
doorlopende liefdadigheid, nuttige kennis en een rechtschapen zoon die voor hem bidt."**

~ (hadith in Muslim)

Omdat
kennis tot
begrip leidt...

Dankwoord

Alhamdulillah, Dank aan God! Al wat wij prijzen of waar wij dank aan betonen, kan alleen bestaan dankzij de oneindige Genade en Goedheid van God.

Dank, dat wij in staat werden gesteld om een instituut als het Fahm Instituut op te richten en ons mogen inzetten voor het vergroten van begrip door het verspreiden van kennis. Dank aan onze docenten, Kamel Essabane, Anne Dijk en Arnold Yasin Mol vanaf het eerste uur, Sanne Tji die ook al 4 jaar meedraait, Lennart Mukhtar Proot, oud-docent Muhammad Idoe, gastdocenten Abdulwahid van Bommel en Heleen Nesse-Sijtsema en diverse nationale en internationale gastsprekers die hun kennis en kunde op een begrijpelijke manier weten over te dragen aan onze cursisten en geïnteresseerden.

Dank aan de vrijwilligers achter de schermen, meer of minder zichtbaar, die teksten redigeren, nieuwsbrieven opzetten, tijdens cursussen hand en spandiensten verlenen en nog zo veel meer. Dank aan alle cursisten en andere geïnteresseerden die kennis komen opzoeken om een beter begrip te kunnen (ver)krijgen. Begrip over de islamitische verscheidenheid, begrip over de ander, begrip over zichzelf. Dank voor de feedback en kritische vragen waardoor wij onze cursussen en onze stichting kunnen verbeteren. Dank voor de prachtige woorden, de verbinding waar we ons zo graag voor inzetten, de waardering die we voelen.

Dank voor onze samenwerkingspartners en voor alle uitnodigingen door diverse organisaties om onze expertise te delen, zoals Schaakschool Amsterdam, diverse moskeeën waaronder de Ulu moskee waar we ook vanavond weer welkom zijn, Su-Shi Intrafaith Dialogue, NieuwWij, Zusters-voor-Zusters, diverse universiteiten en andere onderwijsinstellingen, studentenverenigingen, diverse musea, klooster Huissen met het Trialoogweekend, Stichting de Verbintenis en vele anderen. Dank voor Centrum de Middenweg en al hun vrijwilligers. Wat voelen wij ons elke keer thuishouden bij jullie. Wat fijn dat we al zoveel bijeenkomsten bij jullie hebben mogen organiseren. Jullie zijn voor ons als een geliefd familielid.

Dank aan onze eigen gezinnen. Fahm Instituut slokt nog al eens wat tijd en energie op...en soms gaat dat ten koste van jullie. Ook onze kinderen willen soms hun steentje bijdragen en maken het gezegde "jong geleerd is oud gedaan" levend.

We kunnen niet alles zelf en ook niet alles als vrijwilligers. Daarom ook onze dank aan professionals die in opdracht van Fahm Instituut bijgedragen hebben aan de mooie en professionele ontwikkelingen. Hierbij denken we aan Arjen Buitelaar voor onze website en webshop, Nevel Karaali voor de vormgeving van de huisstijl, Saskia Aukema voor de foto's en Kelly Asad-Tji voor het bijdragen aan onze groei en het ontwerp van dit jaarboek.

Als laatste dank aan allen hier vanavond aanwezig, 22 juni 2019, onze feestelijke 5jaar bijeenkomst. Dank dat jullie ons willen steunen in wat we zijn en in wat we willen worden. We hopen dat we nog heel lang samen met jullie mogen optrekken in onze gezamenlijke inspanning voor meer begrip.

Fi amaani Allah en met vredesgroet,

Bestuur Stichting Fahm Instituut namens het hele team. ShukrAllah.

FAHM
INSTITUUT

Stichting Fahm Instituut
KvK-nummer: 67501621
RSIN-nummer: 857032720
Rekeningnummer:
NL23 INGB 0007 6901 54

www.fahminstituut.nl